

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 26.

Lördagen den 9 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Linders* motion, nr 358, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Linders* motion, nr 359, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 17, bevillningsutskottets betänkande nr 30, andra lagutskottets utlåtande nr 26 och första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 11.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, om utredning angående ändrade former för beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 282, hade herr *Petrus Nilsson* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande införandet av sådana former för beredandet av ärenden rörande bidrag av lotterimedel, att större säkerhet vunnes för att dessa ärenden erhöles en allsidig prövning i sista instans och att tillgängliga medel användes till att främja vår odling på det mest verksamma sätt.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservationer hade anmälts dels av herr *John T. Björck*, som likväl ej antytt sin åsikt, dels ock av herr *Per Andersson*, som på anförda skäl ansett, att utskottet i anledning av förevarande motion bort hemställa, att första kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande införandet av sådana former för beredandet av ärenden rörande bidrag av lotterimedel, att större säkerhet vunnes för att dessa ärenden erhöles en allsidig prövning i sista instans och att tillgängliga medel användes till att främja vår odling på det mest verksamma sätt.

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.

(Forts.)

Herr Andersson, Per: Herr talman! I den motion, som behandlas i föreliggande utlåtande, hemställa motionärerna om utredning rörande införandet av sådana former för beredande av ärenden angående bidrag av lotterimedel, att större säkerhet vinnes för att dessa medel användas till att främja vår odling på det mest verksamma sätt.

Med hänvisning till den redogörelse, som av utskottet lämnats angående formen för lotteriärendenas nuvarande beredning, anser utskottet, att någon anmärkning emot formen för lotteriärendenas beredning icke med fog kan göras och erinrar utskottet dessutom, att ifrågavarande ärenden handläggas på enahanda sätt som övriga till statsdepartement hörande ärenden.

Utskottet synes dock ha ganska lättvindigt gått förbi vad som för motionärerna varit det allra viktigaste, nämligen den slutliga prövningen, när medlen fördelas emellan de mångskiftande och olika intressena.

En blick på den redogörelse, som i år lämnats över lotterimedlens fördelning, visar den stora mångfald av ändamål, som anses böra tillgodoses av lotterimedel, och man kan av denna redogörelse få den uppfattningen, att uppgiften att rättvist och opartiskt fördela medlen mellan de olika intressena är ett bland de svårare ärenden, som handelsministern har att handlägga.

När det gäller andra anslagsärenden, skola dessa handläggas även av utskott och riksdag, även de minsta anslag. Men på detta område är Kungl. Maj:t enväldig och emot de beslut, som fattas, finnes ingen appell eller klagorätt. Det är dock så betydande belopp som 6 å 7 miljoner kronor årligen, som Kungl. Maj:t ur denna sin privata lilla budget fördelar till olika mer eller mindre kulturella ändamål.

Jag har därför den uppfattningen, att en utredning i motionens syfte är fullt motiverad, och jag är förvissad om att en utredning skulle kunna leda till att sådana riktlinjer bleve uppdragna och sådana former införda för lotterimedlens fördelning, att trygghet vinnes för att vid den slutliga fördelningen anslagen komme att tillfalla de kulturella behov och ändamål, som vore mest förtjänta. Hade Kungl. Maj:t vid lotterimedlens fördelning vid sin sida en nämnd eller ett råd, sammansatt av kulturellt intresserade personer, vilka äga kännedom om och kontakt med de olika kulturella rörelserna och intressena, som röra sig ute i landets olika delar, skulle detta säkerligen även vara ägnat att undanröja mycket av det misstroende och det missnöje, som på detta område rör sig ute i landet.

Granskar man förteckningen över lotterimedlens fördelning för de gångna åren, finner man, att de två största städerna, Stockholm och Göteborg, fått de ojämförligt största anslagen. Det har till utskottet lämnats den upplysningen, att av fördelade lotterimedel cirka 30 procent skulle tillfalla landsbygden. Men om man från de anslag, som tilldelats de olika länens hembygdsförbund och hembygdsföreningar, drager anslagen till de s. k. landsortsmuseerna, vilka i regel äro förlagda i städerna ute i landsorten, bli de anslag, som komma den rena landsbygden tillgodo, mycket blygsamma.

Ute på landsbygden ha vi även en kulturell rörelse, nämligen hembygdsrörelsen. Det finnes ute i bygderna många hembygdsföreningar, som utfört ett mycket förtjänstfullt arbete för hembygdsvård och hembygdsforskning, och jag är förvissad om att denna rörelse är mera förtjänt av uppmärksamhet och förstående från den högre sakkunskapens sida, än vad hittills varit fallet. Snarare har denna rörelse hittills från detta håll setts med misstroende och ringaktning.

Många hembygdsföreningar ha med stora uppoffringar lyckats åstadkomma s. k. fornhem eller hembygdsgårdar, som äro rester av en svunnen byggnadskultur i orten. Till dessa fornhem överlämnas beredvilligt från ortsbefolkningen gamla inventarier av såväl möbler och husgeråd som redskap för hem-

slöjd och tillverkning för den självhushållning, som av våra fäder idkades. Hit samlas även hand- och körredskap för jordbruket, och det hela blir sålunda en naturlig och åskådlig bild av huru våra förfäder levat och arbetat.

I våra folkskolor skall enligt schemat meddelas undervisning i ämnet hembygdskunskap. Men i de flesta fall saknas ännu lämpliga läroböcker i detta ämne. Våra fornhem och hembygdsgårdar ha därför blivit ett mycket anlitat åskådningsmaterial för många skolor ute på landsbygden vid meddelande av undervisning i detta ämne.

Vi ha även många intresserade och dugande krafter, som med mycken personlig och ekonomisk uppoffring i det tysta bedrivit ett målmedvetet forskningsarbete för att samla materiel ur arkiv och andra tillförlitliga källor till en hembygdshistoria över hemorten. Men i brist på medel ha dessa värdefulla manuskript i många fall icke kunnat befordras i tryck. Kunde detta åstadkommas, skulle dessa hembygdshistorier bli mycket välkomna läseböcker i våra skolor och till stor del fylla den brist på detta område, som för närvarande råder.

Trots den våldsamma vandalisering, som under årens lopp gått fram över mycket fornt och vackert i byggnadskonst, hemslöjd och annat, finnas här och var i bygderna ännu kvar gamla byggnader och andra föremål, som vore värda att tillvaratagas. Men i saknad av nödiga medel kan detta ej ske, ändock att fornminnesföreningarna intet högre skulle önska. Många hembygds- och fornminnesföreningar arbeta mycket tungt under trycket av stora skulder och jag vill därför ställa den varma vädjan till statsrådet och chefen för handelsdepartementet: »Giv åt Stål en penning även!»

Härmed ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Tamm: Herr talman! Det ärende, som nu är föremål för behandling här i kammaren, kan och får ingalunda ur olika synpunkter, kanske allra minst ur ekonomisk synpunkt, betraktas såsom en underordnad fråga. Det är ju betydande penningmedel det här rör sig om, då numera icke mindre än i runt tal $6\frac{1}{2}$ miljoner kronor om året fördelas såsom lotterimedel. Motionärerna ha i den föreliggande motionen givit uttryck för en viss missbelåtenhet med det sätt, varpå dessa medel för närvarande fördelas, och de former, under vilka fördelningen beslutas.

Som bekant sker fördelningen av lotterimedlen inom handelsdepartementet. Ansökningarna om dylika anslag insändas till departementet och bliva givetvis sedermera i övlig form utremmitterade till olika myndigheter och institutioner för yttrande. Man utsänder t. ex. ansökningarna till vederbörande länsstyrelse, när det gäller museiföreningar till vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien samt i vissa fall även till nationalmuseum, då frågan angår bidrag till folkhögskolor och lantmannaskolor till skolöverstyrelsen respektive lantbruksstyrelsen o. s. v. Man torde väl kunna förutsätta, att ifrågakvarande myndigheter vid sin prövning av de remitterade ansökningarna taga i anspråk all den sakkunskap, som kan erhållas inom och utom myndigheten. Då ärendena återkomma till departementet, bli de givetvis föremål för en mycket noggrann granskning och prövning, och det är ju tämligen självklart, att departementschefen härvid står i mycket intimt kontakt särskilt med chefen för ecklesiastikdepartementet samt med finansministern. Ansökningarna, vilka i regel för närvarande avse belopp, som äro tre gånger så stora som de tillgängliga medlen — efter vad det uppgives, bortåt 20 miljoner kronor per år — bli naturligtvis efter denna mycket noggranna föregående beredning föremål för en sista omprövning inom departementet, varefter regeringen i dess helhet fattar beslut i frågan.

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.
(Forts.)

Ang. bered-
ningen av
ärenden rö-
rande bidrag
av lotteri-
medel.

(Forts.)

Mot den föregående delen av denna granskningsprocedur ha motionärerna icke framställt någon anmärkning, men däremot mena de, och det har även den ärade reservanten nyss framhållit, att tillräcklig sakkunskap icke står till Kungl. Maj:ts förfogande vid det slutliga ställningstagandet. Man tyckes syfta till att vilja införa något nytt organ, exempelvis någon kommission eller något dylikt, som skulle stå till handelsministerns förfogande såsom rådgivare. Ett dylikt organ skulle väl möjligen kunna tänkas avse en rent saklig prövning, d. v. s. bestå av män, som besitta sakkunskap i dessa frågor. I så fall skulle det egentligen bli samma personer, som redan förut hörts i ärendet. Eller också skulle en dylik kommission bli av rent politisk art.

Det har synts utskottet och även mig personligen knappast vara tilltalande att gå in på ett sådant system. Man kan ju nämligen inte komma ifrån att rätt starka meningsbrytningar skulle komma att göra sig gällande i en sådan kommission. Där skulle uppstå slitningar och stridigheter, som säkerligen inte kunde vara till gagn för det sakliga avgörandet. Utskottet har därför ansett, att den nuvarande formen för ärendenas behandling åtminstone tills vidare är den mest framkomliga, d. v. s. en mycket noggrann och fullständig förhandsprövning med det slutliga avgörandet lagt i händerna på dem som dock till sist skola ha ansvaret, nämligen regeringen.

Motionärerna ha emellertid även något gått in på frågan om fördelningen och användningen av lotterimedlen. De yrka, att tillgängliga medel skola användas »till att främja vår odling på det mest verk samma sätt». De motivera detta därmed, att det tydligen är av mycket stor betydelse för vår lands odling och för vår statshushållning, att dessa medel utdelas på ett sådant sätt att de kulturbehov, som äro i högre grad förtjänta att tillgodoses, ej få stå tillbaka för krav och önskemål av mindre trängande natur. Särskilt i dessa tider, då staten nödgas hårt beskära sina utgifter till kulturella ändamål, måste det framstå som en angelägenhet av stor betydelse, att det tillses, att anslag icke beviljas till kulturella ändamål, som äro mera umbärliga, medan krav av central betydelse för vår odling tillgodoses på ett otillfredsställande sätt. Man måste ju säga, att detta är rätt dunkelt uttryckt, och man har egentligen litet svårt att förstå, vartåt motionärerna syfta. Läser man emellertid herr Anderssons reservation, finner man, att där framhålles en önskan, att landsbygdens kulturella behov bättre än hittills skola bli tillgodosedda genom bidrag av lotterimedel. Detta har också framgått av det yttrande, den ärade reservanten nyss har haft här i kammaren, i vilket han har framhållit en hel del önskemål och pekat på åtskilliga behov i detta avseende. Syftet tyckes med andra ord egentligen vara, att man vill ha litet mera bidrag av lotterimedel till landsbygden.

Jag har här framför mig en liten uppställning, som utvisar, hur dessa medel procentuellt ha blivit fördelade under de tre senaste regeringarna med uppdelning på olika grupper. Den första gruppen utgöres av de största städerna — Stockholm, Göteborg och Malmö — och riksintressen. Den andra gruppen innefattar landsbygden, och den tredje gruppen avser svenska intressen i utlandet. Ser man på den första gruppen — de största städerna och riksintressen — tilldelades denna under den Sandleriska regeringen cirka 72 procent, medan ministären Lindman lämnade 70 procent och ministären Ekman hittills har beviljat 60 procent till denna grupp. Till landsbygden gingo under ministären Sinders tid 27 procent och under ministären Lindmans tid 23 procent; under ministären Ekmans tid har hittills till dessa ändamål gått 30 procent. Till vad man kallar svenska intressen i utlandet gick under ministären Sinders regering 1 procent och under ministären Lindman 7 procent. Under ministären Ekman faller på denna grupp 10 procent. Det sistnämnda höga procent-

talet beror på att Sven Hedins expedition under det senaste året fått 250,000 kronor av dessa medel.

Om man studerar den publikation, som kallas Berättelse om vad i rikets styrelse sig tilldragit, skall man finna, att man numera där, i anledning av från riksdagens sida uttalade önskemål, har tillgång till en förteckning över fördelningen av lotterimedlen. Jag har ur denna gjort ett litet utdrag beträffande bidragen till teater- och musikväsendet i de stora städerna, som man kanske mer än något annat riktat sig emot. Vid detta hastiga överslag har jag kommit till att under år 1930 ett sammanlagt belopp av 1,720,000 kronor har lämnats till teater- och musikverksamhet i städerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Läger man härtill anslag för samma ändamål i Hälsingborg med 125,000 kronor, blir beloppet 1,845,000 kronor. Även om man tager hänsyn till att Stockholms stad, efter vad för mig har uppgivits, genom en direkt subvention av 100,000 kronor och genom att återbära nöjesskatt med 150,000 kronor, i sin tur har bidragit till denna verksamhet i Stockholm med sammanlagt 250,000 kronor, måste man dock säga, att det är ett rätt stort belopp. Man får å andra sidan lov att erkänna, att huvudparten av dessa lotterimedel komma väl dock från de stora städerna, och man får dessutom kanske utgå ifrån, att operan, som under år 1931 erhöll 800,000 kronor, knappast kan betraktas såsom ett rent Stockholmsintresse utan mera såsom ett allmänt riksintresse, som man kan vara beredd att stödja från det allmännas sida.

Såsom framgår av de siffror jag nyss angivit rörande den procentuella fördelningen, har emellertid under de senare åren en förskjutning ägt rum till landsbygdens fördel, så att landsbygdens andel blivit allt större och större.

På grund av motionens avfattning har utskottet icke ansett sig hava tillräckliga skäl att ingå på frågan, hur lotterimedlen skola fördelas i detta avseende. Jag är dock för min del beredd att instämma med motionärerna i det önskemålet, att denna tendens allt fortfarande måtte fullföljas och att landsbygden i allt större utsträckning kommer att få del av lotterimedlen.

I reservationen hänvisas till vissa uttalanden av statens organisationsnämnd, och reservanten ställer sig i stort sett på nämndens ståndpunkt. Det är emellertid det märkvärdiga, att motionärernas yrkande egentligen går i rakt motsatt riktning mot det uttalande, som har gjorts av organisationsnämnden och till vilket reservanten har anslutit sig. Motionärerna förmena nämligen, »att det bör övervägas, huruvida det icke snarare vore skäl att i fortsättningen från lotterimedel tillgodose kulturbehov, som erhålla anslag å riksstaten, än att av dessa medel understödja nya behov». Organisationsnämndens ställning till denna fråga är alldeles motsatt. Nämnden önskar, att en fullständig boskillnad skall ävägbringas mellan anslag på riksstaten och anslag genom lotterimedel. Nämnden anser det nämligen kunna med fog befaras, att det dubbla beviljandet av anslag, dels på riskstaten och dels i form av lotterimedel, icke leder till den konsekventa och hårda sparsamhet, som under nuvarande förhållanden är oundgänglig. Det är en synpunkt, som man i och för sig gärna kan instämma i. Det är också med hänsyn till just denna synpunkt, som organisationsnämnden föreslår, att alla dessa ärenden skola överflyttas från handelsdepartementet till finansdepartementet. Det förefaller dock, som om en sådan omläggning icke alls skulle krävas för att man skall nå det åsyftade ändamålet, särskilt som redan nu — såsom jag nyss har framhållit — chefen för handelsdepartementet intimt samarbetar med chefen för finansdepartementet i dessa angelägenheter. Följer man organisationsnämndens förslag, föreligger för övrigt även den risken, att lotterimedlen snart nog komma att smygkas in i riksstaten och betraktas mera ur rent budgetär synpunkt, varigenom man förlorar den smidighet och rörelsefrihet, som nu föreligger beträffande dispositionen av dessa medel.

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.
(Forts.)

Ang. bered-
ningen av
ärenden rör-
ande bidrag
av lotteri-
medel.
(Forts.)

Jag är fullkomligt övertygad om att man allt fortfarande kan med det största förtroende lämna handhavandet av lotterimedlens fördelning under nuvarande former till den sittande regeringen, den må sedan ha vilken politisk färg som helst. Jag tror också, att man på det sättet i längden bäst gagnar de kulturella intressen, vilka närmast äro avsedda att stödjas. Detta hindrar givetvis icke alls, att riksdagen kan uttala sig om hur den önskar, att lotterimedlen skola fördelas, eller om någon ändring i själva de synpunkter, som förut här ha berörts, kan vara önskvärd.

Då jag för min del hyser den uppfattningen, som ju även delats av utskottet, att för närvarande ingenting står att vinna genom ett bifall till motionärernas yrkande, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Björck, John: Herr talman! Jag har avgivit en blank reservation i denna fråga, enär jag icke är fullt enig med utskottet beträffande motive-
ringen, och jag ber därför att få säga några ord.

Jag är i likhet med den föregående ärade talaren övertygad om att de som hittills handlagt utdelningen av dessa lotterimedel hava gjort det med all den noggrannhet och omtanke, som fördelningen av så pass betydande medel kräver. Men under nu rådande exceptionella förhållanden på det ekonomiska området undrar man ändock, om man icke borde i någon mån frångå vad som kanske hitintills har varit tradition, när det gällt fördelningen av dessa pengar.

Man blir litet betänksam, när man granskar den tioårsredogörelse för lotterimedlens fördelning, som vi fingo del av vid riksdagens början. Man finner där, att under denna tioårsperiod har till teaterverksamhet utdelats ett sammanlagt belopp av 16½ miljoner kronor. Huvudparten av denna summa har gått till Stockholm, något till Göteborg och något litet till Hälsingborg. Stockholm och Göteborg, som hava fått huvuddelen, hava alltså årligen till teaterverksamhet erhållit i genomsnitt 1,600,000 kronor. Detta är ju mycket pengar.

Ett gammalt klassiskt ordspråk säger ju, att människorna för att vara nöjda behöva bröd och skådespel. Men man frågar sig, om man inte i nuvarande nödtider, när brödbekymren äro det väsentligaste för så många, kanske ändå får gå in för — jag vågar säga — att tänka litet mera på brödfrågan, även om detta skall ske på bekostnad av skådespel. Säkerligen kommer nu här att svaras, att dessa medel inte äro avsedda att vara något slags fattigunderstöd — de skola gå till kulturella och liknande ändamål. Jag medger gärna detta. Men det är glädjande att konstatera, att, såsom den föregående ärade talaren här nämnde, fördelningen av dessa medel mellan städer och landsbygd under de senare åren har något förskjutits till landsbygdens förmån. Jag skulle varmt vilja rekommendera att fortsätta på den inslagna vägen, så länge förhållandena äro som de nu äro.

Det är några anslag, vilka utgått under de senare åren, som hava glatt mig. Jag ber att få nämna, vilka de äro. Föreningen Mjolkpropagandan har under de båda senaste åren fått sammanlagt 20,000 kronor. Propagandakommittén Välj svensk vara har för år 1932 fått 20,000 kronor. Upplysningsföreningen för ökad användning av svenska jordbrukets med binäringar produkter har också för innevarande år fått 20,000 kronor. Detta är visserligen blygsamma summor, men jag anser, att de äro mycket väl använda. De äro ju ändå ägnade att främja avsättningen av svenska varor och att skaffa arbete och bröd åt svenska arbetare. Jag tillåter mig därför rekommendera åt dem som hava hand om fördelningen av dessa medel eller komma att få

det i fortsättningen att under nuvarande förhållanden litet mera tänka på denna sida av saken.

I övrigt instämmer jag i herr Tamms yrkande.

Herr Westman: Herr talman! Det ärende, som nu är föremål för kammarrens uppmärksamhet, är en fråga av ganska egendomlig beskaffenhet. Vi ha här på sista tiden fått uppleva, att vi hava fått två budgeter i vårt land för utgifter av allmänna medel, nämligen dels den budget, som riksdagen fastställer och dels en särskild budget, som Kungl. Maj:t ensam bestämmer över — en budget, som uppgår till icke mindre än 6 miljoner kronor om året. Det är naturligtvis en fråga av mycket stor vikt, hur dessa 6 miljoner kronor fördelas. Det är en fråga, som man kan betrakta ur två olika synpunkter, dels ur den formella synpunkten och dels ur den sakliga synpunkten.

Jag skall först be att få säga några ord med anledning av vad utskottet yttrat om de hithörande ärendenas formella behandling.

Utskottet menar, att man inte med fog kan framställa någon som helst anmärkning mot det sätt, varpå Kungl. Maj:t handlägger dessa ärenden. Men hur går det till? Vad är det som utskottet gillar? Dessa ärenden beredas inom handelsdepartementet av handelsministern. När ärendena komma in till honom, föreligga utlåtanden från en mängd olika myndigheter tillhörande olika departement. Yttranden föreligga av t. ex. vitterhetsakademien, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium o. s. v. Det gäller då för handelsministern att väga mellan de anslagskrav, som framställts och som tillstyrkts av de olika myndigheterna. Hur mångkunnig handelsministern än kan vara, känner han sig, efter vad som här uppges, i alla fall inte säker på att han kan med full sakkunskap verkställa en dylik avvägning mellan så olika intressen. Han förstärker då sin sakkunskap genom privata underhandsrådpläningar med andra statsråd. Sedermera underkastas dessa ärenden också en slutlig behandling i allmän statsrådsberedning. — Det är detta förfarande, som utskottet tycker är alldeles utmärkt. Men om man ser saken ur konstitutionell synpunkt, är naturligtvis denna handläggning av viktiga ärenden otillfredsställande. Den strider mot de grundsatser, på vilka våra regler om statsrådets ansvarighet äro uppbyggda, ty de andra statsråd, som deltaga i dessa privata överläggningar, få ju avge sina rådslag utan minsta ansvar. Det finns inga protokoll över dessa överläggningar, som kunna granskas av konstitutionsutskottet, utan det hela är ett utslag av en ministerstyrelse, där alla de andra statsråden gå fria från ansvar. Det kan inte vara tillfredsställande, att en sådan ordning äger rum i fråga om så viktiga ärenden. Det är naturligtvis av största vikt, att alla de statsråd, som deltaga i dessa ärendens faktiska avgörande, därvid avge sina rådslag under konstitutionellt ansvar.

Jag går sedan över till den andra synpunkten och betraktar dessa ärendens handläggning ur saklig synpunkt. Till en början ber jag då att få erinra kammararen om det utseende, som åttonde huvudtiteln hade, när vi häromdagen fattade beslut rörande densamma. Vi funno ju då, att Kungl. Maj:t hade varit tvungen att vidtaga nedskärningar på en hel del viktiga och för vår odlings upprätthållande oundgängliga anslag. Så t. ex. hade ju anslagen till biblioteksväsendet nedsatts, inte bara anslagen till kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken utan även till folkbiblioteken. Anslagen till universitetens materialanskaffningar hade också nedsatts, så att institutionerna blevo satta på svältkost o. s. v. Det skulle vara lätt att gå igenom en hel mängd andra anslag, vilka också företedde högst beklagliga nedskärningar. Jag framhåller detta inte därför, att jag är av den uppfattningen, att man i nuvarande läge borde ha anvisat mera pengar av skattebetalarnas medel till dessa ändamål, utan jag erinrar härom endast därför, att det är mot denna bakgrund man skall se det

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.
(Forts.)

Ang. bered-
ningen av
ärenden rör-
ande bidrag
av lotteri-
medel.
(Forts.)

sätt, varpå dessa lotterimedel, uppgående till 6 miljoner kronor om året, användas. Nog är det väl ändå bra egendomligt, t. ex. att, medan man inte har råd att bestrida de *löpande* utgifterna för viktiga kulturanstalter på ett tillfredsställande sätt, anslås här av lotterimedel pengar för *kapitalbildningar*. Man tillskapar i vissa fall fonder, som skola bli så stora, att räntan därav kan utgå som avlöning till tjänstemän. Det måste väl ändå medges, att, när man har så ont om allmänna medel, som man nu har, främjar man kulturen bäst därigenom, att man använder de tillgängliga medlen till de oundgängliga behoven.

Vad motionärerna åsyfta är inte så i detalj angivet. Det är endast fråga om en utredning. Av klämman framgår dock, att man vill vinna större säkerhet för att lotteriärendena skola erhålla en allsidig prövning i sista instans och att tillgängliga medel användas för att främja vår odling på det mest verksamma sätt. Man behöver icke alls i motionärernas yrkande inlägga, vad utskottets ärade ordförande gjorde. Det finns många andra möjligheter, som rymmas inom ramen för deras yrkande.

Mig förefaller det, som om det vore oklokt, om Kungl. Maj:t och riksdagen för den närmaste bekymmersamma framtiden avsade sig möjligheten att med lotterimedlen i första hand tillgodose de mest trängande behoven. Om man finner, att det saknas pengar för vissa ändamål, som äro av den vikt, att de böra uppföras på riksstaten och understödjas av staten, varför skall man icke då använda en del av lotterimedlen för att i första hand tillgodose dem, och sedan använda den rest, som kan återstå, till sådana ändamål, som ligga staten mera fjärran men som i alla fall kunna anses vara förtjänta av uppmuntran? Det ligger naturligtvis ingenting alls av kulturfientlighet i en sådan ståndpunkt som den jag nu har angivit, ty det måste väl anses vara i kulturens intresse, att man använder medel på det mest effektiva sättet och att man icke använder pengar till ändamål, som först i femte, sjätte eller sjunde led kunna förtjäna understöd, medan man uppger, att man saknar allmänna medel för att tillgodose sådana krav, som måste anses vara av vital betydelse för vår kultur.

Förevarande ärende är ju redan fallet, eftersom andra kammaren har avslagit motionen. Men det förefaller mig, som om denna kammare kunde understryka, att kammaren anser, att ärendet är av mycket stor vikt, genom att bifalla den reservation, som är fogad till utskottets betänkande. Vilken utgång frågan än får i år, kommer det dock att visa sig, att det i längden icke går att upprätthålla den slentrian i fråga om de allmänna medlens användning, som har utbildat sig på detta område. Jag är övertygad om att det här måste bli en ändring.

Herr talman! Även om jag således icke i år kan hoppas på något positivt beslut, ber jag likväl att få yrka bifall till reservationen.

Herr Klefbeck: Herr talman! Det var ett utomordentligt skickligt anförande rent politiskt sett, som den siste ärade talaren höll, men jag tyckte inte, att det gick riktigt bra ihop. Han började, som herrarna hörde, med att framhålla, att det var synnerligen anmärkningsvärt, att vi ha liksom två olika budgeter, dels den allmänna och dels en genom lotterimedlen, och att detta var någonting, som man borde observera. Men sedan påpekade han i slutet av sitt anförande som ett fel, att man icke lämnat bidrag från lotterimedlen till olika slags bibliotek, när det icke varit möjligt att i riksstaten upptaga tillräckliga anslag för nämnda ändamål. Han uttryckte icke detta så tydligt, som jag gör, men det framgick, att det var hans mening. Men om man gör på det sättet, har man ju själv gått in för att tillgodose ett och samma anslagsbehov i två olika budgeter.

Den ärade talaren framhöll vidare, att själva utdelningen var felaktig så till

vida, att man lämnade anslag till ändamål, som först i sjätte och sjunde rummet vore förtjänta därav, medan man gick förbi dem som borde komma i första rummet. Men vilka dessa sjätte och sjunde rummens anslag voro, fingo vi aldrig veta. Rent allmänt kunna ju alla vara ense därom, att om man icke har pengar till allt, bör man ge dem till det ändamål, som kommer först i stället för det som kommer som nummer sex eller sju, men det gäller att visa, vilket som är det första och vilket som är det sjätte eller sjunde.

I fråga om den formella behandlingen tycker jag inte heller, att framställningen gick riktigt ihop. Talaren anmärkte på att handelsministern införeskaffar yttranden från olika myndigheter och sedan skall såsom ensam sakkunnig granska dem alla och avväga behoven. Men är det inte så i allmänhet, när ett ärende skall avgöras i en regering, att man i rätt stor utsträckning måste bygga sitt omdöme på just myndigheternas utlåtanden?

Så anmärkte talaren på att handelsministern frågar ecklesiastikministern och finansministern till råds, innan ärendena föredragas i statsrådsberedningen. Jag kan heller icke fatta, att det, när det gäller att allsidigt bedöma och väga olika syftemål emot varandra, är ett fel, att man inhämtar råd. Herr Westman säger, att de andra ministrarna icke ge sina råd under ansvar, men jag föreställer mig, att ansvaret i första hand ligger på handelsministern och att de övriga ministrarna dela ansvaret, när ärendet en gång skall föredragas inför Kungl. Maj:t.

Jag menar sålunda, att vad vi hört är en hel del allmänna talesätt i fråga om det formella och det reella. I dessa allmänna anmärkningar kan man ju litet var instämma, men man borde mera noggrant ange sin ståndpunkt, om man vill framställa en så pass allvarlig anmärkning, som herr Westman gjorde. Om det nu ligger litet politik i detta, i det man vill visa sin stora vänlighet mot bondeintressena i landet, så är väl tidpunkten därför också något olämpligt vald, då den statistik, som i dag är meddelad, visar, att utvecklingen på sista tiden just har gått i den riktningen, att en allt större del av lotterimedlen går till landsorten. Jag har, fast jag är stockholmare, ingenting emot att utvecklingen i fortsättningen går i den riktningen.

Jag kan sålunda icke finna, herr talman, att några skäl ha blivit anförda, som skulle tvinga mig att frånga utskottets hemställan.

Herr Westman: Herr talman! Jag ber om kammarens tillstånd att med ett par ord få bemöta de anmärkningar, som den siste ärade talaren framställde mot mitt anförande.

Den ärade talaren gjorde först den anmärkningen, att jag skulle ha föreslagit en sådan anordning, att man på tvenne olika budgeter, på riksstatsbudgeten och på den av Kungl. Maj:t handhavda budgeten, skulle anvisa medel till samma ändamål. Men jag har icke yttrat någonting sådant. Mitt syfte är tvärtom att framhålla önskvärdheten av att alla allmänna medel, som för närvarande anvisas vare sig på den ena eller andra budgeten, skola underkastas en enhetlig och gemensam budgetberedning, så att man vid uppgörandet av statsregleringen tar hänsyn även till tillgången av lotterimedel för att på det sättet kunna undvika nödvändigheten att göra så stora nedskärningar, som man vid statsregleringen har gjort på den kulturella budgeten, och även för att kunna lätta det tryck, som vilar på skattebetalarna.

Den andra anmärkning, som den ärade talaren framställde, innebar, att när jag kritiserat formerna för ärendenas handläggning hos Kungl. Maj:t och talat om att underhandsrådslag meddelades, hade jag förbisett, att vid ärendets slutliga avgörande i konseljen alla statsråd bleve ansvariga för det beslut, som fattas. Min kritik utgick emellertid från vad utskottet sagt. Utskottet har framhållit, att just för ifrågavarande ärendens handläggning äro underhands-

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.

(Forts.)

Ang. bered-
ningen av
ärenden rö-
rande bidrag
av lotteri-
medel.
(Forts.)

beredningar oundgängliga och betydelsefulla. Jag skall be att få påpeka, att min kritik ju träffar en mycket öm punkt i fråga om dessa ärendens handläggning, ty vid beslutet rörande lotterimedlens användning är ju departementalindelningen upphävd. Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet företräder alla departement, som ha med några kulturfrågor att göra, och när han i sista hand föredrager, skall han således hos sig koncentrera det ansvar, som vid handläggningen av de på riksstaten löpande ärendena är fördelat mellan alla de andra föredragande departementscheferna. Vid det tillfälle, då han föredrager, bli alla de andra departementscheferna en oartikulerad massa, som döljer sig bakom hans rockskört. Det där är dock någonting som avviker från de former, som vi ha utbildat för behandlingen av ekonomiska frågor vid vår statsreglering.

Jag kan inte finna annat än att det kan vara mycket önskvärt såväl ur formell synpunkt som ur saklig synpunkt, att man får den begärda utredningen rörande bästa sättet att förfoga över ifrågavarande allmänna medel.

Herr von Heland: Herr talman! Jag hade inte begärt ordet, om inte herr Klefbeck på stockholmsbanken hade kommit med sitt anförande. Han tycktes nämligen instämma med utskottets ordförande i att man fortfarande av lämplighetsskäl borde överlämna handhavandet av lotteriärendena åt regeringen. Men hur herr Klefbeck av den framställning, som utskottets ordförande här lämnade, kunde finna, att lotterimedlens fördelning var så lämplig, kan jag inte förstå. Inte heller kan jag förstå, att det just av herr Klefbeck och hans partikamrater alltid här i kammaren skall framhållas, att då representanter för andra partier yttra sig i ett visst ärende, ligger det politik bakom. Det måste vara något sjukt samvete, som gör att detta ideligen skall framhållas här i kammaren.

Jag vill fråga herr Klefbeck på stockholmsbanken, om herr Klefbeck verkligen anser, att de grunder, efter vilka lotterimedlen nu fördelas, kunna anses skäligen. Är t. ex. Stockholms stad i behov av ett så stort understöd för sina kulturella institutioner, och är Stockholms stad en sådan fattig kommun, att den före andra kommuner måste ha bidrag?

För att belysa just den frågan vill jag, som ju i motsats mot herr Klefbeck vill företräda landsortens intressen, som hastigast stanna vid 1932 års anslag för Stockholms stad, vilka anslag på grund av krisläget blivit åtskilligt beskurna. Till en början vill jag då nämna något litet om fastighetsnämnden i Stockholm. Detta hör kanske inte direkt till de kulturella anslagen, men det gränsar ju i alla fall till det området. Man lämnar tomtrabatter m. m. till billiga bostäder, cirka 2½ miljoner per år, och dessutom låga hyror i egna hus åt fattiga samt lägre arrenden åt innehavare av koloniträdgårdar än skälig ränta å gängse marknadspriser skulle berättigade till.

Fattigvårdsnämndens och arbetslöshetskommitténs anslag kanske det icke direkt passar att beröra i detta sammanhang, i all synnerhet som några utgifter till dylika sociala ändamål utöver dem som enligt lagar och bestämmelser samt praxis utgå till understödstagarna icke direkt kunna konstateras eller preciseras. Stockholms stad är dock i många fall hygglig mot de fattiga. Det händer exempelvis, herr Klefbeck, att en arbetslös kan få pengar att lösa ut ett dragspel, som han pantsatt. Detta är kanske för att visa Stockholms stads stora intresse för kulturella frågor.

Men jag skall icke stanna vid dessa anslag. Jag skall i stället taga några andra, som kanske äro mer jämförliga med dem vi nu debattera. Från anslaget till Stockholms folkskoleledningen och folkskolor utgår till tandvård cirka 290,000 kronor, läroböcker och biblar åt fattiga barn 80,000 kronor, bibliotek åt lärjungar och lärare 35,000 kronor, idrottsmateriel 12,000 kronor, bespis-

ning av fattiga barn cirka 200,000 kronor, skolkök, simundervisning, skolträdgårdar, resestipendier, filmförevisningar, skolresor m. m. 225,000 kronor, landsvistelser för barnen 100,000 kronor, studiestipendier 25,000 kronor och skolbad 45,000 kronor. Vid kommunala mellanskolor utgå till läroböcker, skolkök, skolbad, skolfilm m. m. 17,000 kronor och vid högre folkskolor 14,000 kronor. Vid lärlings- och yrkesskolor kostar hela utbildningen med bibliotek, flitpengar, studieresor m. m. 850,000 kronor. Biblioteksstyrelsens verksamhet beräknas kosta 1,050,000 kronor och idrottsstyrelsens verksamhet 1,375,000 kronor.

Summan av dylika anslag ifrån Stockholms stad går sålunda till bortåt 10 miljoner kronor årligen. Som vi ju alla veta, arbeta vidare inom Stockholms stad: Stadsmissionen, K. F. U. M., Barnens dag, Frälsningsarmén, de kyrkliga församlingarna m. fl. institutioner. Dessutom finnas stora donationer för sociala och kulturella ändamål. I Stockholm finnes vidare gott om privata teatrar, konstutställningar och liknande kulturella företag.

Som man ser, är Stockholms stad ofantligt väl tillgodosedd för att tillfredsställa kulturella behov förutan den hjälp, som lämnas av lotterimedel. Dessutom har man i Stockholm synnerligen god tillgång på penningmedel och relativt låg skatt. Som exempel vill jag anföra, att år 1931 skatteunderlaget i Stockholm var 1,295,000,000 och att för 1932 skatteprocenten sattes till 5.70, vilket ger ett utdebiterat belopp av 74 miljoner kronor. Jag vill fråga herr Klefbeck, om det är politik, när man spörjer, hur det i dessa hänseenden ställer sig för andra kommuner i Sveriges land. Ha de samma förmåner i kulturellt hänseende? Vilka kulturella förmåner bjudas invånarna i våra rena landskommuner? På den frågan torde man väl kunna svara, att de ha så gott som inga liknande förmåner. För stadsborna i Stockholms stad med en i jämförelse med landsbygdsbefolkningen relativt god ekonomisk ställning står alltså en lång rad av kulturella förmåner till förfogande, men för en statare eller småbrukare, som särskilt i dessa tider har en sorgligt låg levnadsstandard, finnes så gott som inga dylika förmåner. Man kanske vill svara, att det är fel av kommunerna att inte ordna den frågan. Ja, herr talman, jag tror, att man här i kammaren väl vet, vilka möjligheter landets i regel fattiga landskommuner ha att ordna dessa frågor och likaså vilka sorgligt stora skatter man där pålägger sina invånare. Man kan härvid verkligen drastiskt jämföra förhållandet för stockholmarna med en skatteprocent av 5.70, varvid de även äro befriade från landstings- och vägskatt, med förhållandet för invånarna i landskommuner med en skatteprocent av omkring 30, varvid de dessutom ha att erlagga såväl landstings- som vägskatt.

Ja, herr Klefbeck får ursäkta mig, om jag utan att här på något sätt tala politiskt verkligen vill fråga mig: Är den nuvarande fördelningen av lotterimedel, som i stor omfattning just tillgodoser sådana kommuner som Stockholm och Göteborg, gjord efter sakliga och rättvisa grunder? Skulle det icke vara befogat, att man strävar efter att invånarna i fattiga landskommuner finge åtminstone något så när likvärdiga kulturella förmåner som invånarna i de rikare kommunerna?

Den av motionärerna framförda frågan har ju fallit, men jag vädjar härmed till regeringen att verkligen på allvar undersöka denna fråga och att genom lotterimedlen effektivt stödja landsbygdens kulturella behov, så att de förmåner, som kunna bjudas av rika kommuner, även i någon mån kunna erbjudas i fattiga landskommuner.

Före påsk beslöt kammaren, att motionen om utredning rörande lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning m. m. icke skulle föranleda till någon åtgärd, därför att man under årets lopp väntade på resultat från utredningar, som hade ungefär samma syftemål. Jag vill dock här i kammaren även vädja till

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.
(Forts.)

Ang. bered-
ningen av
ärenden rör-
ande bidrag
av lotteri-
medel.
(Forts.)

dem, som få beröring med dessa utredningar, att särskilt överväga, huruvida ej en hel del förbättrade förhållanden för de mindre bemedlade på landsbygden skulle kunna ernås genom hjälp av lotterimedel.

Motionen har som sagt redan fallit i andra kammaren, men jag vill i likhet med herr Westman vädja till denna kammares ledamöter att genom ett bifall till reservationen visa, att kammaren gärna vill försöka åstadkomma en bättre fördelning av lotterimedlen än den som nu äger rum.

Herr statsrådet **Hansén**: Herr talman! Jag skall inte upptaga kammarens tid med många ord. Jag har så mycket mindre anledning att göra det, som jag icke uppfattat vare sig det ena eller andra yttrandet, som förekommit här i kammaren, såsom en kritik speciellt mot det sätt, varpå fördelningen av lotterimedlen skett under den tid, jag haft ansvaret därför. Jag har tolkat, vad som anförts i motionen och i de yttranden som hållits, såsom en allmän deklaration om, hur man ser på denna fråga och vad man önskar av den framtida utvecklingen på detta område.

Att jag likväl tagit till orda, beror närmast på, att redogörelsen i utskottets betänkande för ärendenas beredning måhända i viss mån har blivit missvisande. Herr Westman, som ju för övrigt i sin egenskap av förutvarande statsråd är en även på dessa områden mycket kunnig man, gjorde sig också skyldig till en liten missuppfattning. Det är alltså tillvägagångssättet vid beredningen, som jag vill klarlägga.

Det är inte så, att jag för några privata rådslag med enskilda medlemmar av regeringen och sedan framlägger ett förslag, för vilket jag ensam bär ansvaret. Har man ett ärende, det må nu vara av denna art eller något annat, som berör ett annat departement, är det helt naturligt ens plikt att konferera med chefen för det andra departementet för att få veta, vad han har för syn på frågan. I nu föreliggande fall gäller det särskilt ecklesiastikdepartementet. Jag vill komplettera redogörelsen i utskottets betänkande därmed, att sedan yttranden införskaffats och materialet sålunda ligger klart, beredas ärendena i handelsdepartementet, där jag, så långt jag förmår, söker bilda mig en uppfattning om, i vilken ordning de olika ansökningarna böra komma samt vilka belopp som böra lämnas, varefter ett förslag därtill uppsättes. I handelsdepartementet hålles sedan gemensam beredning med ecklesiastikministern, som är åtföljd av sin statssekreterare. Det är ju i de flesta fall fråga om kulturella ändamål. Vid denna beredning framkommer så ett slutligt förslag till fördelning. Jag erinrar om, att jag tidigare konfererat med respektive departementschefer allt efter de olika ansökningarnas beskaffenhet. Härefter upprättas en uppställning över samtliga inkomna ansökningar, vilka belopp som begärts, vilka yttranden som ha avgivits och vad yttrandena innebära samt vilka belopp som tillstyrkts i beredningen. Denna uppställning utsändes till statsrådets samtliga ledamöter omkring fjorton dagar innan allmän statsrådsberedning hålles. Gången av denna känner ju herr Westman väl till. Samtliga ansökningar, vare sig de tillstyrkts eller blivit vilande eller avstyrkts, komma därvid under behandling, varvid föredrages vad som förekommit i respektive ärenden. Ur denna statsrådsberedning framgår det slutliga förslag, som jag sedermera anmäler i konseljen.

Jag vill tillägga, att det råder sålunda icke någon oansvarighet för de övriga departementschefer, som ärendena angå, därför att dessa ärenden föredras av chefen för handelsdepartementet. Det är gemensam beredning i vanlig ordning, som antecknas i statsrådsprotokollet, rörande de ärenden som jämväl beröra annat departement än handelsdepartementet.

Vad sedan beträffar lotterimedlens fördelning, vill jag säga herrarna, att jag gjort den erfarenheten, att det är nog inte någon regering, som kan tillägna

sig den optimistiska tron, att den kan fördela dessa medel på sådant sätt, att alla bli tillfredsställda. Det är fullständigt uteslutet. Svårighetsgraden för fördelningen men också plikten att noggrant pröva ansökningarna framgår, om jag erinrar om, att vid den fördelning, som nu stundar, ligga ansökningar inne, som jag skulle tro vid det här laget äro uppe i c:a 14 miljoner, och det står till förfogande endast drygt 3 miljoner kronor. Redan den omständigheten, att man har ansökningar på 14 miljoner kronor till ändamål, som i och för sig i de flesta fall anses beaktansvärda och väl förtjänta av att stödjas, och att man skall fördela mellan dem drygt 3 miljoner, förpliktar ju till att ägna en utomordentligt noggrann prövning, så långt man förstår, för att kunna ge dessa medel till de ändamål, där de mest oundgängligen krävas och komma till bästa möjliga nytta. Det tillkommer inte mig att bedöma, i vilken mån den nuvarande regeringen lyckats i dessa strävanden, men jag vill endast betona, att jag, i vad på mig ankommer såsom främst ansvarig för dessa ärenden, känt ansvaret tungt och fått erfara, att det icke är någon lätt sak att göra upp dessa förslag.

Så vill jag säga, att rörande frågan om stad och landsbygd lär väl knappast någon av kammarens ledamöter, som känner mig, betvivla, att jag har lika varmt intresse för landsbygdens kulturkrav som trots någon annan. Jag har också försökt tillgodose dessa krav i vidgad omfattning.

Ett område, som på min föredragning regeringen och Kungl. Maj:t gått in för att bättre tillgodose, har varit folkhögskolorna och lantmannaskolorna på landsbygden, nämligen de skolor som skapats och uppehållas av befolkningen själv på respektive orter genom frivilliga sammanslutningar, icke de skolor som lyda under landsting och hushållningssällskap. Ett betydande antal av dessa skolor ha redan fått anslag. Jag har trott mig finna, att den verksamhet, som de bedrivit, har varit av utomordentlig betydelse för den uppväxande ungdomen och redan avsatt goda frukter. Den som är inne i det kommunala livet vet, att ett mycket stort antal kommuners ledande män i hela vårt land ha för den fostran, som de förvärvat utanför folkskolorna, närmast att tacka dessa skolor. Jag har ansett, att detta är just en sådan kulturinsats för landsbygdens del, som varit värd statens understöd, och jag är glad över att Kungl. Maj:t bifallit mina förslag härutinnan.

Men då man går att bedöma vad som är landsbygd och vad som är stad på det kulturella området, är det ju svårt för att inte säga omöjligt att draga upp gränsen. Den omständigheten, att en kulturell institution ligger i Stockholm, Göteborg eller Malmö, behöver ju inte ovillkorligen bevisa, att den är ett Stockholmsintresse, respektive ett Göteborgs- eller Malmöintresse. Resultatet av dess arbete blir ju i regel hela nationens egendom. Men även om man försöker att göra en fördelning mellan dessa storstäder med de där förlagda institutionerna och landsbygden, finner man, att det har kunnat ske en betydande förskjutning till landsbygdens fördel. Det kanske är skäl att erinra om, att av de ansökningar, som lågo inne efter sista fördelningen, och som Kungl. Maj:t icke ansåg sig vilja avslå men som icke då kunde nås med anslag, belöpte på städer och riksintressen i runt tal 4 miljoner kronor och på landsbygdens intressen 3,216,000 kronor. Och vilka voro dessa landsbygdsintressen? Jo, det gällde företrädesvis hembygdsföreningar och hembygdsmuseer. Det är för dessa ändamål, som landsbygden i främsta rummet söker lotteri-medel, och jag har sökt så långt som möjligt tillgodose även sådana syften, vilket framgår av ett studium av den förteckning, som bifogats berättelsen över vad sig i rikets styrelse tilldragit. Dessa ändamål ha blivit tillgodosedda i rikligare omfattning, än som under tidigare år varit möjligt. Detta anför jag icke såsom något som helst beröm för mina strävanden, utan jag konstaterar bara faktum, att det varit möjligt att i vidgad omfattning tillmötes-

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotteri-medel.
(Forts.)

Ang. bered-
ningen av
ärenden rör-
ande bidrag
av lotteri-
medel.
(Forts.)

gå dessa framställningar och därigenom bättre tillgodose de landsbygdsintres-
sen, för vilka flera talare gjort sig till tolk.

Jag är sålunda ense med dem som anse det tillbörligt, att de kulturella syf-
ten och ändamål, som lotterimedlen i främsta rummet äro avsedda att till-
godose, i vidgad omfattning komma landsbygden till godo. Men jag vill ock-
så betona, att lotterimedlen ursprungligen kommit till för att tillgodose teater-
verksamheten. Jag har icke ansett mig kunna föreslå, att man skulle lägga
ned dessa teatrar eller strävanden till dem så mycket, att de skulle kom-
ma i uppenbara ekonomiska svårigheter. Jag har icke gått med på de krav,
som gjorts om ökning av dessa anslag — sådana ansökningar ligga nämligen
även nu inne och ha jämväl tidigare varit föremål för prövning — churu det
å andra sidan är klart, att den ekonomiska depressionen gör sig gällande även
för denna verksamhet. Teatrar och musiklivet kräva tillsammans tagna en myc-
ket betydande del av lotterimedlen, vartill kommer, att en hel del vetenskap-
liga och kulturella strävanden på grundval av dessa medel igångsatt en verk-
samhet, som, om den icke får fortsatta anslag, måste avbrytas eller begränsas.
För en sådan utveckling har jag *icke* ansett mig kunna taga ansvaret.

Ja, herr talman, med dessa ord har jag endast velat i någon mån belysa
några av de erfarenheter, som jag gjort såsom främst ansvarig inom den nu-
varande regeringen för lotterimedlens fördelning. Jag vill slutligen blott
saga, att jag har en erfarenhet till, och jag hoppas, att herr Westman har
samma erfarenhet djupast inne sedan den tid, då han var statsråd, och det är,
att det är ytterligt önskvärt, att Kungl. Maj:t har några medel till förfogande
för att tillgodose strävanden av den art, varom här är fråga.

Herr Ström, Fredrik: Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet i
denna debatt, om inte herr von Heland hade på ett sätt, som jag finner föga
efterföljansvärt, dragit in Stockholms stad och dess kommunalförvaltning i
denna debatt. Det synes mig, att dessa saker ingalunda ha med varandra att
göra, men då herr von Heland har lämnat en del uppgifter, som tydligen — åt-
minstone fick jag det intrycket — närmast synas gå ut på att försöka skärpa
vissa motsättningar mellan stad och land och mellan Stockholm och landsbygden
och därigenom också försvåra utjämning av förefintliga motsättningar, vill jag
lämna några uppgifter, som kanske kunna ställa, även för herr von Heland,
Stockholms stads kommunala åtgärder i en annan belysning än han syntes här
inför kammaren vilja göra gällande.

Jag kan dock, herr talman, lämna fullständigt åt sidan vad herr von Heland
här har sagt rörande Stockholms fastighetsnämnds åtgärder för att bispringa
mindre bemedlade hyresgäster och mindre bemedlade bostadssökande i allmän-
het. Jag förstår verkligen inte, vad den saken i något avseende kan ha med
detta nu föreliggande ärende att göra. Det borde snarare, synes det mig, vara
herr von Heland till glädje, att Stockholms stad söker göra vad den kan för att
lindra den bostadsnöd, som är rådande i denna stad och som i sin tur vilar på
de svårigheter, som städerna i allmänhet och inte minst storstäderna ha att
kämpa mot med hänsyn till de högt uppdrivna tomtpriserna och de svåra
finansiella förhållandena i allmänhet, när det gäller byggnadsverksamheten.
Ännu mindre skall jag gå in på vad herr von Heland berörde angående fattig-
vården, där Stockholms stad ju har skyldighet enligt lagen att bispringa dem
som råka i nöd och svårigheter. Jag antar, att herr von Heland ingalunda
skulle vilja ifrågasätta, att denna lagliga skyldighet, som åvilar Stockholms
stad, skulle åsidosättas.

Vad som väl ändå var kärnpunkten i herr von Helands anmärkningar gent
emot Stockholm, var väl hans försök att framställa Stockholms stads komm-
unalpolitik på det kulturella området såsom liggande på en allt för hög standard

och dragande med sig kostnader för Stockholms stad, vilka kostnader skulle kunna användas för att stödja de statliga företagen, som äro förlagda i Stockholm och som ha kulturell karaktär. Herr von Heland syntes vilja göra gällande, att man genom att försämra och sänka standarden i fråga om folkskolorna och folkundervisningen, i fråga om bibliotek, i fråga om undervisningen genom film och i fråga om en rad kulturella åtgärder för folkundervisningens höjande skulle kunna få pengar över för att bispringa de rent statliga företagen i Stockholm, såsom operan och dramaten.

Jag vet inte, om herr von Heland känner till kommunallagarna, men om han gör det, borde han förstå, att Stockholms stad i första hand i varje fall är skyldig att tillgodose sina egna kommunala institutioner och först i andra hand, där kommunallagarna medge sådant, har moralisk skyldighet att stödja rent statliga företag. Men Stockholms stad har ingalunda varit omöjlig, när det har gällt att stödja även statliga företag, och för såvitt icke ekonomien lägger hinder i vägen, torde inte denna vilja för framtiden heller komma att saknas.

Sedan vill jag med herr talmannens medgivande begagna tillfället att säga några ord om vad landsorten dock har för nytta utav mycket av vad som i Stockholm åtgöres för att höja den kommunala standarden och överhuvud taget vad landsorten har för glädje av att verksamheten i Stockholm är så livlig, som den är, och att man ifrån den kommunala förvaltningens i Stockholm sida tar så stor hänsyn till landsbygdens förhållanden, som vad fallet verkligen är. Eftersom herr von Heland syntes kritisera, att Stockholms stad lägger ned pengar på skapande av småstugor runt omkring Stockholm, så vill jag till herr von Heland säga, att denna åtgärd, utom att den medfört lättnad på bostadsområdet i mycket hög grad för Stockholm och dess invånare, lett till att på många platser i vårt land, utanför Stockholm sålunda, uppstått stora industrier, där man förfärdigar dessa småstugor, som sedan i löstagbara delar forslas till Stockholm och där uppsättas av småstugornas ägare. Det finns industrier med flera hundra arbetare i varje industri, som på det sättet tillkommit i skilda delar av vårt land på grund av Stockholms stads verksamhet på detta av herr von Heland klandrade område. Det är många armar, som få arbete, och många människor, som få inkomster genom denna Stockholms stads verksamhet, och detta kommer landsbygden till godo.

Den stora byggnadsverksamhet, som ägt rum i Stockholm under de senare åren, delvis genom subvention och kredit från Stockholms stads sida, har givit arbete i sin tur till ofantligt många tusen, ja tiotusen arbetare inom inte minst de industrier, som ligga i Småland, i Västergötland och i bergslagen och som leverera färdiga eller halvfärdiga delar till byggnadsverksamheten i Stockholm.

Jag sitter själv, herr von Heland, i styrelsen för ett kommunalt företag, som gör årliga beställningar för mycket stora belopp. Det gäller Stockholms största trafikföretag. För någon tid sedan hade vi där frågan uppe om beställning av ny materiel: nya bussar. Det föreslogs då av verkställande direktören, att man med hänsyn till den arbetslöshet och de svårigheter, som rådde i vårt land i denna tid, icke skulle i likhet med vad tidigare varit fallet införda anbud från utländska leverantörer utan att man skulle uteslutande nöja sig med att begära kostnadsförslag från inhemska leverantörer, vilka samtliga voro belägna utanför Stockholm, och den leverans, som blev beslutad på grund av detta behov av nytt materiel, gick helt och odelat till svenska verkstäder utanför Stockholm.

För endast kort tid sedan hade Stockholms stad att taga ställning till frågan om byggandet utav en ny stor bro — den största, Stockholms stad hittills byggt, och sannolikt en av de största i Europa. Det var infordrat kostnads-

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotteri-medel.

(Forts.)

Ang. bered-
ningen av
ärenden rö-
rande bidrag
av lotteri-
medel.
(Forts.)

förslag från både inhemska och utländska verkstäder och leverantörer. Stockholms stad skulle kunnat spara närmare en miljon kronor genom att ta det lägsta utländska anbudet, men Stockholms stad valde att offra nära en miljon kronor och låta större delen av leveranserna gå till svenska firmor och svenska arbetare. Jag antar, att herr von Heland, när han hör detta, skall erkänna, att Stockholms stad ingalunda har förfarit på sådant sätt, att denna stad icke visat sig känna solidaritet med vårt land i dess helhet, eller visat sig vilja undandraga sig sina förpliktelser i ett svårt läge även gent emot medborgare och gent emot företaget, som befinna sig utanför Stockholm. Men det vill jag säga herr von Heland, att skulle de åtgärder, som Stockholms stad sålunda gör för att icke egoistiskt gagna ett Stockholmsintresse utan för att visa solidaritet med landet i dess helhet, icke i något avseende vinna någon uppskattning inom riksdagen eller i övrigt i landet, måste ju Stockholms stad vid ett annat tillfälle säga sig, att då har den inget tack för att man på detta sätt offrar betydande belopp för att vara solidarisk med landet i dess helhet, och då kan man ju lika gärna ta det lägsta anbudet och därigenom göra en rent ekonomiskt sett bättre affär än om man följde solidaritetsprincipen.

Herr talman! Jag ber om överseende för att jag på detta sätt gått utanför gränsen för det ämne, som här föreligger, men jag har blivit uppkallad av en föregående talare och måste sålunda något riktigtälla vad han här framhållit i den föreliggande frågan. För att jag emellertid inte uteslutande skall ha talat om en sak, som inte hör till ärendet, så vill jag säga, att dessa lotteriers ursprung är av en rent kulturell natur och att de sålunda icke böra förväxlas med övriga allmänna offentliga anslag, och det synes mig, att det skulle vara mycket olyckligt, om man skulle försöka uppkalla eller skärpa en strid mellan stad och land, när det gäller lotterimedlens fördelning. Detta skulle säkerligen leda till mycket stora olyckor, och ingen part, vare sig städerna eller landsbygden, skulle vara betjänt med någonting sådant. Jag tror att städerna kanske tidigare ha varit något väl mycket gynnade vid fördelningen av lotteri-anlagen, men under de senare åren måste man verkligen säga, att det har skett en väsentlig förändring och att det i regel eller åtminstone på många av de områden, där lotterimedel utgå, nu är så, att landsorten får sin rättmätiga andel. Däremot vill givetvis ingen på något sätt göra några invändningar.

Jag tror att man får säga, att det skulle vara en stor olycka, om man förlade fördelningen av dessa medel ifrån regeringarna och till riksdagen. Hur gärna man eljest principiellt vill vara med om att utöka riksdagens befogenheter, så måste man väl säga sig, att på detta område skulle det vara föga välbetänkt, ty dels kan man befara, att lotterimedlen skulle då, om de indroges i den allmänna budgeten, lätt kunna bli av den natur, att de oavlåtligen måste utvidgas. Men lotterivägen är väl endast en nödfallsutväg, och det kan icke vara samhällsnyttigt att bygga en stats ekonomi på lotterimedel. Lotterimedlen böra vara begränsade till det strängt nödvändiga och böra icke ligga såsom grundval för statens ekonomi eller statens budget.

Jag tror också, att det skulle bli ett våldsamt slagsmål i kamrarna mellan alla olika intressen, mellan alla olika landsdelar, mellan alla olika städer, köpingar och kommuner, mellan alla offentligt divergerande intressen, om vi skulle här börja fördela dessa medel. Jag tror att det till slut skulle gå därhän, att man finge företa någon slags fördelning efter storleken av kommunerna eller efter någon annan beräkningsgrund. Till slut skulle hela detta anslag komma att bli endast en del av den ordinarie budgeten, och därmed skulle ju den ursprungliga avsikten vara upphävd och förfelad.

Jag måste också, eftersom jag vid ett par tillfällen tidigare haft med regeringar att göra, då det gällt anslag ur dessa medel, säga, att hur än regeringarna ha varit till sin politiska åskådning, socialdemokratiska, konservativa eller libe-

rala, så har jag alltid funnit, att såväl handelsministrarna som ecklesiastikministrarna med synnerlig oväld, skicklighet och rättvisa fördelat dessa medel och tagit en saklig hänsyn, som man måste finna vara synnerligen glädjande.

Jag kan för min del icke annat än finna, att den praxis, som nu är rådande, är den lämpligaste möjliga, och jag har därför, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets utlåtande.

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.

(Forts.)

Herr Westman: Herr talman! Jag skall be att få yttra några ord med anledning av herr statsrådets anförande.

Jag ber då först att få framföra min tacksamhet till herr statsrådet, därför att herr statsrådet tagit till orda i det ärende, som vi nu syssla med. Det har ju varit en praxis, som jag för min del mycket beklagat, att en regeringsledamot icke uppträtt och talat i ärenden, som på grund av motioner kommit under riksdagens prövning, utan endast yttrat sig i sådana ärenden, som förts inför riksdagen genom kungl. propositioner. Nu har det emellertid ofta varit så, att mycket viktiga ärenden förts fram motionsvägen i riksdagen, och det har ofta känts som en saknad, att vi vid överläggningen här i kammaren fått undvara den vägledning, som skulle ha legat i ett statsrådsanförande i ärendet. Nu har herr statsrådet anslutit sig till den konstitutionella uppfattningen, att regeringen bör vägleda kammaren även i ärenden, som motionsvis förts inför riksdagen, och jag ber att få yttra min stora glädje över, att herr statsrådet intar den ståndpunkten.

Vad beträffar herr statsrådets redogörelse för här ifrågavarande ärendens handläggning, så kunde jag inte finna, att denna redogörelse innehöll några upplysningar, som voro mig obekanta. Den kritik, jag tillät mig framföra, riktar sig just emot en handläggning av det slag, för vilket herr statsrådet redogjorde.

Herr statsrådet yttrade, att det är mycket angenämt för Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t har medel till sitt förfogande för att tillgodose kulturella ändamål. Jag kommer inte ihåg, om herr statsrådet använde uttrycket angenämt, men han uttalade i alla fall sin tillfredsställelse över att det fanns medel till Kungl. Maj:ts förfogande för att understödja kulturella ändamål, och han frågade, om jag inte erinrade mig från gångna tider, hur angenämt det var. Då vill jag säga, att på den tiden fanns det inte i den omfattning som nu lotterimedel, som stodo till Kungl. Maj:ts förfogande, utan på den tiden var det riksdagen, som förfogade över de allmänna medlen. Det är en utveckling, som ägt rum på senare år, att så rika lotterimedel inlutit till Kungl. Maj:t.

Det är nu inte alls fråga om att införa någon ny ståndpunkt i fråga om att utöka riksdagens makt, som herr Ström uttryckte sig, utan det är väl närmast fråga om att undersöka, huruvida det varit en lycklig utveckling, som har lett därhän, att man fått en sådan här dualism i fråga om förfogandet över allmänna medel, och jag vågar säga, att ur de gamla synpunkterna, som för tjugu år sedan eller något längre tillbaka i tiden rådde i fråga om riksdagens makt, är det någonting ganska onaturligt, att Kungl. Maj:t har möjlighet att bevilja medel till allmänna ändamål i den omfattning, som nu sker. Att Kungl. Maj:t skall ha möjlighet att kunna tillgodose mindre behov, som dyka upp emellan riksdagarna, är en självklar sak, men det är en sak, som ligger på ett helt annat plan än den företeelse, vi nu diskutera.

Jag vill säga, att det nog kan vara mycket angenämt för Kungl. Maj:t att kunna dela ut 6 miljoner kronor till kulturella ändamål. Men å andra sidan måste det också vara mycket oangenämt för riksdagen, då den skall göra upp statsbudgeten att icke ha medel till sitt förfogande för att tillgodose de ändamål, som av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt anses vara av den vikt,

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.

(Forts.)

att de böra uppföras i riksstaten. Det är ju mycket tråkigt för oss att pruta på t. ex. museianslag med 5- å 10,000 kronor, samtidigt som Kungl. Maj:t anvisar medel för andra museiändamål, som kanske ur kulturell synpunkt ligga mera i bakgrunden, och till andra ändamål, som ur samma synpunkt ligga mera fjärran.

Vad jag velat framhålla är den omständigheten, att det kanske inte skulle vara till skada för vår kultur, därest de kulturella ändamål, som böra tillgodosas av riksdagen men likväl icke av den kunna tillgodosas på ett tillfredställande sätt, få uppträda såsom konkurrenter vid utdelningen av lotterimedel för andra, mera fjärran liggande ändamål. Åtminstone så långt skulle vi kanske kunna vara ense. Om vi äro detta, finns det ju alltid skäl att sätta i gång den utredning, som påyrkats i reservationen.

Herr von Heland: Herr talman! Jag ber endast att få göra en kort replik till herr Ström.

Med mitt anförande avsåg jag att belysa, att Stockholms stad har en synnerligen god ekonomi och synnerligen låga skatter samt att Stockholms stad utan bidrag av lotterimedel är mycket väl tillgodosedd på det kulturella området. Och, herr Ström, jag vill inte alls anmärka på, att Stockholms stad av egna medel lägger ned så mycket just på det kulturella området. Tvärtom! Jag ville med mitt första anförande också påpeka, att landsbygdskommunerna inte alls ha samma möjligheter att på liknande sätt ordna de kulturella frågorna för sina invånare. Följaktligen drog jag den slutsatsen, att med lotterimedlen skulle man kunna göra den största nyttan, om man satte landsbygdskommunerna i tillfälle att ordna sina kulturella frågor, så att de åtminstone i någon mån kunde bli jämställda med Stockholms stad.

Jag ber följlaktligen att få yrka bifall till reservationen.

Herr Björck, Wilhelm: Herr talman! Jag skall söka undvika att förirra mig in i den snårskog, till vilken flera av de senaste talarna flyktat, när de låtit dragkampen mellan Stockholms stad och landet i övrigt kasta sin skugga över även denna fråga. Det gäller här, herr talman, såvitt jag kan se, mindre en princip, än en lämplighetsfråga. Sättet för Kungl. Maj:ts diskretionära prövning av lotteriärendena är för mig av endast ett underordnat intresse.

Jag är också benägen att vilja göra gällande, att spörsmålet om sättet för beredningen av dessa frågor, om dessa ärenden skola ligga i det ena eller det andra departementet, också är jämförelsevis underordnat. Det rör sig icke om någon princip. Principen inställer sig, såvitt jag kan se, först när man går att avgöra, vad det är för ändamål, som överhuvud skola komma i fråga till understöd av lotterimedel.

Jag har tidigare anslutit mig till den uppfattningen, att alla lotterimedel skulle in i budgeten. Det är efter min mening icke riktigt, att Kungl. Maj:t har en anslagsbeviljande makt vid sidan om riksdagen. Denna uppfattning har emellertid riksdagen icke godkänt. Då får man försöka att göra det bästa möjliga inom de gränser, som föreligga.

Vid sådant förhållande förefaller det mig, som om organisationsnämnden hade framkommit med ett mycket välbetänt förslag, då man från nämndens sida gjort gällande, att det skulle tillses, *att budgetanslag och lotterimedel icke gå till samma ändamål.* Organisationsnämnden har, såvitt jag förstår, presterat synnerligen välgående skäl för en sådan ståndpunkt. Det är onekligen ägnat att förvåna, att här sitta statsutskottet och riksdagen och pruta kanske 500 kronor, 1,000 kronor eller 10,000 kronor på ett anslag för något ändamål, och så en vacker dag får man läsa i tidningen, att för samma ändamål har av lotterimedel beviljats 10,000-tals kronor.

Redovisningen av dessa pengar är ur det allmännas synpunkt mindre tillfredsställande ordnad. Naturligtvis avser jag inte här frågan om kontrollen i och för sig, utan endast om kontrollen över att de användas på ett lika strikt sätt som motsvarande riksstatsmedel.

När jag tänker på att översiktligheten i budgeten minskas och kontrollen blir illusorisk, måste jag i likhet med herr Westman säga: Är det möjligen icke skäl att i denna punkt överväga förändrade bestämmelser angående de ändamål, vilka skulle kunna komma i fråga till erhållande av understöd av lotterimedel? Här ha vi nu under detta år nödgats helt och hållet stryka vissa anslag i budgeten. Längre bort från statens intresse ligga sådana ändamål, som tillgodoses enbart med lotterimedel. Nu blir följderna, att det kan inträffa, att sådana ändamål, som aldrig skulle kunna ifrågakomma till erhållande av anslag på riksdagen, komma i fråga vid erhållande av anslag av lotterimedel, under det att uppgifter, som tidigare under bättre ekonomiska förhållanden fått anslag å budgeten, bli alldeles utan något stöd. Jag tror inte, att detta är lyckligt, utan på denna punkt är en omläggning av nöden.

För mig är alltså huvudsaken, att denna praktiska fråga löses på ett tillfredsställande sätt. Sedan tror jag, att man jämförelsevis lätt kan komma till rätta med andra missförhållanden.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Jag hade inte tänkt yttra mig i denna fråga, men debatten har kommit att röra sig om så mångahanda ting, att det förefaller mig i alla fall vara behövt att söka koncentrera intresset i föreliggande fråga på en enda punkt. Motionen ägnar sig inte riktigt för detta, ty den omfattar två ting: dels önskemål med avseende å *ändamålen* för lotterimedlens användning och dels ordningen för *beredningen* av dessa frågor. Med hänsyn till användningen ha vi att taga i betraktande ett tredje moment, som också i motionen beröres, nämligen frågan om lotterimedlens förhållande till budgeten.

I konstitutionsutskottet har sistnämnda fråga flera gånger varit på tal. Man måste erkänna, att det är ett oformligt förhållande, som nu råder. I och för sig är det visserligen ingenting märkvärdigt, att Kungl. Maj:t har medel till sitt förfogande utanför budgeten. För att endast taga ett exempel vill jag erinra om manufakturförlagslånefonden, som står till Kungl. Maj:ts förfogande och ur vilken medel användas i rätt så stor omfattning till olika ändamål, utan att riksdagen har något att skaffa med denna fond. På samma sätt förhåller det sig också med lotterimedlen. Då dessa till beloppet voro tämligen obetydliga, var saken inte heller så underlig, men så, som de nu svällt ut, ha de blivit en källa till inkomster, som kan användas på ett sätt, som åtminstone i viss mån verkligen kan förrycka budgeten.

Jag vill inte gå så långt, att jag säger, att anslag, som äro beviljade på budgeten, icke skulle kunna kompletteras genom lotterimedel, eller att anslag, som vägrats av riksdagen, icke skulle kunna av Kungl. Maj:t lämnas ur lotterimedel. Den frågan skall jag inte inlåta mig på. Det är en lämplighetsfråga. Men vad jag är alldeles säker på är, att någon ordning borde finnas på detta område. Jag tror inte, att det vore så särdeles lyckligt att lägga fördelningen av lotterimedlen till finansdepartementet, då ändamålen väsentligen äro av kulturell natur, utan då borde ärendena snarast handläggas inom ekleklesiastikdepartementet, även om man kan begära, att en beredning sker i samråd med finansministern. Jag önskar emellertid, att Kungl. Maj:t må taga under övervägande, om några former skulle kunna bestämmas i syfte att budgeten och lotterimedlen icke må komma i en så uppenbar kollision med varandra, som understundom nu är fallet. Kunde Kungl. Maj:t utarbeta ett förslag till en ordning för beslut om lotterimedlens användning och vare sig

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.
(Forts.)

Ang. bered-
ningen av
ärenden rör-
ande bidrag
av lotteri-
medel.
(Forts.)

inarbета dem i budgeten eller ordna på annat sätt så, att det bleve en fast ordning på det sättet, att alla visste, hur det skulle vara, så tror jag, att man vunnit ungefär vad motionen åsyftar.

Att nu på rak arm göra ett förslag till beslut av riksdagen i denna riktning, förefaller icke vara möjligt. Det finns ju två vägar. Den ena är att återremittera ärendet till utskottet för att få ett omarbetat förslag till en riksdagsskrivelse i ämnet. Utskottet har gått in för, att inga åtgärder skola ägas rum, och reservanten har ett förslag om en sådan skrivelse. Men detta senare kan inte anses helt täcka de synpunkter, som jag anser, att man här borde koncentrera sig på. Under sådana förhållanden vore det bättre att återremittera ärendet till utskottet, för att få fram ett förslag. Men, har man sagt, frågan är fallen i andra kammaren, där likaledes en motion väckts i ämnet, men nu blivit av andra kammaren avslagen. Såsom denna kammare väl erinrar sig, är det med avseende å sådana frågor, som gå till tillfälliga utskott, ingen omöjlighet utan tvärtom en nödvändighet att, därest första kammaren bifaller ett i en sådan fråga där väckt förslag, detta går till andra kammaren, som får pröva det ännu en gång, oavsett att kammaren kanske redan prövat ett likadant där väckt förslag. Detta inträffade en gång under förra riksdagen. Om man genom en återremiss kunde vinna detta, skulle jag inte hava någonting däremot. Men jag skall ändock inte framställa något yrkande härom.

Den andra vägen är att här vända sig till Kungl. Maj:ts rådgivare i det departement, vars representant har deltagit i debatten. Denne har därvid lämnat upplysningar, som äro av värde. Dem kunna vi taga som utgångspunkt för en vördsam hemställan under hand till Kungl. Maj:ts rådgivare att utan någon riksdagsskrivelse beakta de här framförda synpunkterna och se till, huruvida inte ett förslag till en ordning för lotterimedlens användning utan kollision med statsregleringen verkligen skulle kunna utarbetas och eventuellt framläggas för riksdagen eller eljest kungöras i svensks författningssamling såsom en Kungl. Maj:ts särskilda förordning. Jag tror, att detta är huvudsyftet. Kan det vinnas, gör det mig detsamma, på vilken väg det sker.

Jag har intet yrkande att framställa.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag är visserligen motionär i denna fråga. Men jag har inte begärt ordet för att i detta skede av debatten närmare ingå på frågan, utan endast för att konstatera, att i den föreliggande diskussionen, där så många olika synpunkter framkommit, har knappast någon varit fullt tillfredsställd med det sätt, varpå lotterimedlen för närvarande utdelas.

Då man sålunda torde kunna konstatera, att en utredning är nödvändig, ber jag, herr talman, med anledning härav att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Rosén: Herr andra vice talmannen måtte inte ha följt med herr Ströms anförande. Såvitt jag fattade honom rätt, var han ganska tillfredsställd med det sätt, varpå lotterimedlen för närvarande utdelas.

Jag begärde emellertid inte ordet för att säga detta utan för att instämma med herr Björck. Han framhöll, att det var mycket tråkigt, att då riksdagen någon gång prutar några hundra eller tusen kronor på ett anslag, har det — jag tror i två fall — hänt, att Kungl. Maj:t ökat på anslaget med lotterimedel. Men rättvisan kräver ju, att man också framhåller, att ett motsatt förfarande har ägt rum. Jag erinrar mig inte med bestämdhet, om det var i fjol eller möjligen i förfjol, som jordbruksministern upplyste, att

Kungl. Maj:t beviljat en ganska vacker summa, 30,000 eller 35,000 kronor, till jordbrukarnas ungdomsförbund, och att därför den ökning av statsbidraget, som krävdes i en motion, icke ansågs vara erforderlig. Han ställde i utsikt, att lotterimedel även i fortsättningen skulle kunna komma att beviljas. Det pågick en mycket lång och livlig debatt om denna sak, som emellertid slutade med, att riksdagen beviljade ett förhöjt statsbidrag utöver vad Kungl. Maj:t begärt, ehuru lotterimedel hade utgått och skulle komma att utgå. Om man nu framhåller den ena sidan av saken, bör man vara rättvis och även framhålla den andra.

Då jag emellertid är övertygad om, att den förda debatten kommer att ha det goda med sig, att en mycket önskvärd förskjutning till förmån för landsbygden kommer att äga rum i detta fall, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Jag tror inte, att det är så olämpligt, att det finns medel till Kungl. Maj:ts förfogande, varigenom på ett mera patriarkaliskt sätt kunna tillgodoses behov bland den stora allmänheten. Men jag vill särskilt betona, att staten styres ej blott genom statsmannaomtanke, utan den verkliga kulturen uppbygges av de små tysta krafterna ute i landet. De samla sig vanligen i s. k. ideella föreningar, vilkas ekonomi framför allt bör stödjas genom dessa pengar, såvitt jag förstår. De ha svårt att skaffa sig en ändamålsenlig budget på inkomstsidan. Här är också viktigt att uppmärksamma, att denna utdelning verkligen oftast går till ideella föreningar.

Men då kan ju ej såsom en ensamt avgörande utgångspunkt tjäna den nya stat i staten, som nu har instiftats här i landet, nämligen den s. k. organisationsnämnden, som i detta fall, såvitt jag förstår, ganska riktigt har erinrat om, att man kanske skulle kunna göra den skillnaden, att sådana anslag, som beviljas av riksdagen, icke få förhöjas genom lotterimedel, utan att dessa senare böra gå till sådana ideella strävanden, som aldrig få några anslag av riksdagen.

Nu talas det om, att det för ändamålet skulle vara en sakkunnig prövning, och utskottet har ju också räknat upp, vilka myndigheter, som hörts i sådana här frågor. Det är de högsta instanserna i statsmaskineriet, det kan jag inte neka till. Jag kanske väl ofta upprepar det gamla tretusenåriga ordet, som i den praktiska filosofiens historia betraktas som ett av de visaste, nämligen att »de, som ha den sanna insikten, höra icke till de högt lärda, och de, som äro högt lärda, sakna den sanna insikten». Just i sådana fall, i vilka det fordras även en hjärtats sakkunskap — om jag får använda det banala uttrycket — tror jag, att dessa myndigheter stå ganska långt därifrån. De hava vant sig att betrakta såsom det väsentliga i samhället de stora företagen, de som kosta mycket pengar. Någon gång kan ju även en sådan institution bestå sig med en jäntblig på något ideellt företag, men även då bligar man gärna mera på den stora rulljangsen och inte på den lilla, som dock också drar sitt strå till kulturen. Jag kan därför inte inför utskottets utlåtande och reservationen göra annat än att säga, att jag tror, att det ej skulle skada utan tvärtom ur den synpunkt, jag tillätit mig framhålla, vara av betydelse att bifalla Per Anderssons reservation.

Gentemot herr von Heland, som ju är representant för den rena landsbygden och sålunda hackar på huvudstaden så mycket han kan, på de stora inkomster och den låga beskattningen, så vill jag säga, att man alltid glömmet att tala om de höga hyrorna i Stockholm, som till och med i en nordamerikansk utredning påstått vara de högsta i världen. De överväga i hög grad utgiftsposterna för huvudstadens invånare och betyda mera än skillnaderna i kommunalskatt. Nu stå vi gunås nog inför det förhållandet, att även Stockholm san-

Ang. beredningen av ärenden rörande bidrag av lotterimedel.
(Forts.)

Ang. bered-
ningen av
ärenden rö-
rande bidrag
av lotteri-
medel.
(Forts.)

nolikt får hög kommunalskatt. Men de höga hyrorna komma att bestå, så att nu behöver nog von Heland icke bekymra sig för att inte Stockholms stads invånare få tillräckligt stora utgifter. Och för resten, om Stockholms stad är rik, är emellertid flertalet av dess invånare mycket fattiga.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågasvarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Andersson vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om ändring i visst fall av förfarandet vid kommunalval; och

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 51 regeringsformen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om sänkning
av åldersgrän-
serna vid all-
männa val.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner om sänkning av de för rösträtt vid allmänna val föreskrivna åldersgränser.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna i första kammaren nr 219 och 220 av herr *Nerman*.

I motionen I:219 hade hemställts, att riksdagen, såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling, måtte besluta, att paragraferna 6 och 16 i riksdagsordningen skulle erhålla nedanstående ändrade lydelse:

§ 6.

9) Valrätt vid elektorsval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

§ 16.

Valrätt tillkommer envar man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under näst föregående kalenderår uppnått tjugu års ålder.

I motionen I:220 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att § 8 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet, § 9 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad, § 7 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm och § 5 i kungl. förordningen om landsting måtte erhålla sådan ändrad lydelse, att åldersgränsen för kommunal rösträtt enligt berörda förordningar komme att sänkas till 20 år.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

- a) att motionen I:219 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,
- b) att motionen I:220 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits av, utom annan, herrar *Sävström, Thulin, G. W. Hansson, Vennerström, Åkerberg, Engberg, Hallén* och *Fast*, vilka inom utskot-

tet yrkat, att utskottet skulle föreslå riksdagen besluta sådana ändringar i riksdagsordningen, lagen om val till riksdagen, lagen om landsting, lagen om kommunalstyrelse på landet, lagen om kommunalstyrelse i stad och kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, att rösträttsåldern fastställdes till fyllda 21 år samt valbarhetsåldern till fyllda 25 år.

Om sänkning av åldersgränserna vid allmänna val.
(Forts.)

Herr Hansson, Gustav: Herr talman, mina herrar! Då jag jämte några andra av utskottets ledamöter till detta utskottsutlåtande fogat en reservation, ber jag med anledning härav att få yttra några ord.

Herr Nerman har i sin moion nr 219 föreslagit sänkning av den politiska rösträttsåldern till 20 år och i motionen nr 220 om sänkning av den kommunala rösträttsåldern till samma åldersgräns. Motionären har emellertid förbisett, att i fråga om den kommunala rösträtten de förordningar, i vilka han yrkat ändring, numera upphört att gälla. Så är förhållandet med kungl. förordningen om landsting, som år 1924 ersattes med lagen om landsting, och så är vidare förhållandet med kungl. förordningarna om kommunalstyrelse på landet och i stad, som år 1930 ersattes med nya lagar. Det är sålunda i gamla förordningar, som nu yrkats ändring i fråga om den kommunala rösträtten. Orsaken till detta torde antagligen vara den, att motionären gripit för djupt i fjärdingen eller med andra ord framlagt äldre, förut väckta motioner och glömt att kontrollera, huruvida yrkandena i fråga om lagar och paragrafer överensstämde med nu gällande lagar.

Vid behandlingen av dessa motioner inom konstitutionsutskottet yrkades från socialdemokratiskt håll i så måtto bifall till motionerna, att man skulle genomföra den förändring i de kommunala lagarna, att rösträttsgränsen sattes till 21 år. Samma yrkande gjordes i fråga om den politiska rösträtten. Men utskottet ville inte vara med om detta utan avslog såväl dessa yrkanden som de i ämnet väckta motionerna.

Då denna fråga här i kammaren flera gånger varit under behandling, anser jag det inte lönt att i dag upptaga någon längre debatt i frågan. Jag vill endast säga, att vi inom det socialdemokratiska partiet fortfarande anse, att myndighetsåldern bör vara den bestämmande, då det gäller att få utöva den politiska och kommunala rösträtten. Det är ju så, att den nuvarande åldersgränsen fastställdes genom en kompromiss 1918, men kompromisser kunna ju i alla fall inte för alla tider få bli bestående. Jag vill säga, att nutidens ungdom är väl i alla fall lika mycket skickad som förra tidens att äga politisk och kommunal rösträtt. Den förbättrade skolundervisningen, det bildningsarbete, som för närvarande kommer vår tids ungdom till del, gör den nog mera skickad, än fallet var med forna tiders ungdom.

Men det är särskilt en sak, som jag inte kan underlåta att beröra, och det är den höga åldersgränsen, då det gäller val av landstingsmän och av elektoror för val av ledamöter i första kammaren. Denna åldersgräns fastställdes genom kompromissen till 27 år. Nu inträffar ju det förhållandet, att många män och kvinnor i detta land icke få utöva några medborgerliga rättigheter härvidlag, förrän de överskridit 30-årsgränsen. De hinna sålunda vara ledamöter av riksdagens andra kammare och kunna innehava stora och viktiga kommunala förtroendeuppdrag, de kunna vara stora affärsledare, men ha icke fått lov att deltaga, då det gäller att välja landstingsmän eller elektoror.

Det har vid flera tillfällen anförts, att om man sänkte åldersgränsen för rösträtten härvidlag, skulle detta verka sönderbrytande på första kammarens organisation och utplåna karaktärsskillnaden mellan kamrarna. Jag vågar säga, att jag icke tror, att detta skulle på något sätt verka sönderbrytande eller utplåna karaktärsskillnaden kamrarna emellan. Jag tror, att en första kammare efter en så genomförd reform, att man sänkte åldersgränsen härvidlag åtmin-

Om sänkning
av åldersgrän-
sarna vid all-
männa val.

(Forts.)

stone till den, som nu är gällande för andra val, icke skulle på något sätt komma att förändras. Jag tror även, herr talman, att en sänkning av 27-årsgränsen skulle borttaga den största stötestenen, i vad det gäller vår rösträttsfråga. Det skulle ute i landet verka i god riktning. Man skall inte behöva hava några elektorskollegier, och det skulle inte bli så mycket arbete med röstlängderna, som nu är fallet. Det skulle vidare väcka sympati bland de unga ute i landet, om man åtminstone härvidlag kunde genomföra en reform. Det har visserligen vid behandlingen av denna fråga, d. v. s. att sänka 27-årsgränsen vid val av elektorer och landstingsmän till 23 år, från vissa håll anförts, att man skulle kunna reflektera på detta, men det har dock stannat vid sympatiuttalanden och man har icke velat skrida från ord till handling. Jag vill säga att det är nog icke enbart bland de socialdemokratiska ungdomsskarorna, som detta krav gör sig starkt gällande. Jag har t. ex. från bondeförbundshåll hört, att man även där anser, att en ändring på denna punkt borde företagas.

Jag skall, herr talman, icke längre upptaga kammarens tid. Då, såsom jag förut redan anförts, de förordningar, som angivas i motionen beträffande den kommunala rösträtten, icke nu äro gällande, kan jag icke yrka bifall till denna motion. Men i fråga om motion nr 219, som gäller den politiska rösträtten, anser jag mig oförhindrad att göra ett yrkande. Jag ber därför att få yrka bifall till motionens kläm, dock med den ändring, att i § 16 ordet »tjugo» utbytes mot »tjuoett».

Herr Nerman: Jag ber att få uttrycka min tacksamhet för det överseende utskottet visat för mitt formella felsteg i den ena av de två motionerna, den sekundära.

Andra kammaren har redan fällt motionen om att ge ungdomen jämställdhet med oss äldre i rättigheter, liksom den förut är jämställd i skyldigheter. Frågan är därmed fallen för i år, och utöver den motivering, som den siste ärade talaren anförde, är det knappast lönt att orda vidare i saken. Såvitt jag har äran känna denna kammare, finns det knappast någon förhoppning, att den skulle vilja demonstrera en annan uppfattning i frågan. Det är gunås skraltigt med den gamla borgerliga demokratin. Den liknar en bedagad skönhet, som sätter sitt hopp till, om jag så får uttrycka mig, sol- och vårmän av typen Kreuger. Demokratien gör inte längre några erövringar. Den utbygges inte. Den föryngras inte. Den tycks vara tacksam, om den överhuvud taget får leva. Det är uppenbarligen vad man med ett vetenskapligt uttryck skulle kunna kalla den s. k. klimakterieperioden, som har inträtt. Man får väl anta, att ungdomen med tiden — den nya ungdomen, som är bättre än vår gamla ungdom, mera realistisk, mera ärlig än ungdomen i herrarnas och i min tid — tar sig sin rätt, när tiden är kommen, med parlamentariska medel eller med andra.

Utskottet har under punkten a) yrkat, att motionen nr 219, alltså min första motion, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Jag hemställer i den punkten om bifall till motionen.

Herr Sundberg: Herr talman! Frågan om sänkning av åldern för rösträtt och valbarhet har efter genomförandet av den stora författningsreformen 1918 och påföljande år varit föremål för riksdagens prövning vid en hel mängd tillfällen. Framställda ändringsförslag, avseende sänkning av denna ålder, ha emellertid av konstitutionsutskottet avstyrkts och av kamrarna avslagits. Genom de utlåtanden, som i denna fråga avgivits av konstitutionsutskottet, och genom debatterna i kamrarna har de olika partiernas ställning till spörsmålet blivit så klarlagd, att någonting nu knappast skulle vara att tillägga från något håll.

Vad som i dag har anförts av motionären och av talesmannen för den socialdemokratiska reservationen innebär enligt mitt förmenande egentligen icke något särskilt nytt utöver vad som förut anförts i utskottet och i kamrarna. Det synes mig därför icke nödvändigt, att representanter för utskottsmajoriteten nu upptaga tiden med att bemöta vad som i dag har anförts, och det torde heller icke vara nödvändigt, att utskottsmajoriteten vidare utvecklar skälen för sin ståndpunkt. Dessa finnas ju klart och tydligt angivna i utskottsutlåtandet. Jag skall nu därför nöja mig med att endast yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om sänkning
av åldersgrän-
sarna vid all-
männa val.*
(Forts.)

Herr Hellberg: I Gustav Adolfs riddarhusstadga lär det finnas en föreskrift, som lyder så: »De adelige ynglingar stånde på golvet, höre och tige.» Den sunda och levnadsvisa tanken i denna föreskrift gäller naturligtvis lika mycket för icke adliga som för adliga ynglingar. Den tanken har också en mycket osökt tillämpning på den fråga, som nu föreligger.

Jag skall be, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu föredragna utlåtandet framkommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Nerman*, att kammaren skulle till vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga det förslag till ändrad lydelse av §§ 6 och 16 riksdagsordningen, som förordats i motionen I: 219; samt 3:o), av herr *Hansson, Gustav*, att kammaren skulle till vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga nyssnämnda förslag med den ändring, att det i § 16 förekommande ordet »tjugo» utbyttes mot »tjugoett».

Vidare yttrade herr talmannen, att propositioner komme att framställas först särskilt beträffande vartdera av de under 2:o) och 3:o) upptagna yrkandena samt därefter särskilt angående utskottets hemställan.

Sedermera gjordes till en början propositioner, först på bifall till herr *Nermans* yrkande samt, då svaren utgjordes såväl av ja som nej, vidare därpå att ifrågasvarande förslag skulle förkastas; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes propositioner, först på bifall till herr *Gustav Hanssons* yrkande samt, då svaren utföll med blandade ja och nej, ytterligare på förkastande av förslaget i fråga; och förklarades denna senare proposition vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition utskottets hemställan, i vad den ej blivit besvarad genom kammarens föregående beslut.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion angående utredning om ändrad lydelse av 35 § i lagen om sparbanker, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om upprättande av ett riksbankens avdelningskontor i Borås.

I två till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 93 av herr *Björck, John*, och herr *Björnsson* samt den andra inom andra kammaren under nr 125 av herr *Weijne*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att inrätta ett

*Om upprät-
tande av ett
riksbankens
avdelnings-
kontor
i Borås.*

Om upprättande av ett riksbankens avdelningskontor i Borås.
(Forts.)

avdelningskontor av riksbanken i Borås, så snart detta lämpligen kunde ske, samt uppdraga åt bankofullmäktige att vidtaga de åtgärder, vartill detta beslut kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I: 93 och II: 125 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

dels av herr *Lovén*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 93 och II: 125, måtte uppdraga åt fullmäktige i riksbanken att, så snart tiden därför kunde anses vara lämplig, till bankoutsittet inkomma med utredning och förslag rörande upprättande av avdelningskontor för riksbanken i Borås och Hälsingborg;

dels ock av herr *Bäcklund* och herr *Höglund* i Göteborg, vilka instämt med herr *Lovén*.

Herr **Björck, John**: Herr talman! Det är med tillfredsställelse jag konstaterar, att bankoutsittet i stort sett med en viss hänsyn behandlat motionen. Det har visserligen yrkat avslag på densamma, men trots detta är jag rätt nöjd med utskottets uttalande.

Såvitt jag kan finna, ha varken bankofullmäktige eller bankoutsittet ifrågasatt *behovet* av ett riksbankskontor i Borås. Huvudsakliga anledningen till avstyrkandet har för bankoutsittet liksom för bankofullmäktige varit den, att de icke ansett tiden vara lämplig. Ja, vi motionärer ha varit av samma mening just med anledning av vad som inträffat, sedan vår motion förbereddes. Vi ha heller icke i motionen ifrågasatt, att kontoret skulle öppnas i år. Vi ha yrkat, att bankofullmäktige, när tiden kunde anses lämplig, skulle inkomma med förslag om inrättande av ett sådant kontor. Vi ha alltså icke ifrågasatt, att det skall ske just nu eller ens nästa år. Vi medge som sagt gärna, att tiden nu icke är så lämplig. Jag ber dock att få påpeka, att när bankofullmäktige år 1916 inkommo till bankoutsittet med begäran om att få öppna avdelningskontor i Borås m. fl. städer, var tiden föga lämpligare än den är nu. Vi voro då mitt uppe i världskriget, vi hade då liksom nu lämnat guldmyntfoten, och våra förbindelser med utlandet voro sämre, än de för närvarande äro. Bankofullmäktige voro likväl då av den åsikten, att ett kontor borde öppnas i Borås. Jag vet icke, varför de nu blivit så betänksamma. Jag anser emellertid, att det borde vara föga risk för riksdagen eller för denna kammare att göra ett principuttalande i frågan i likhet med vad reservanterna här ha föreslagit. Sedan må det ju ankomma på bankofullmäktige att välja den tid de anse lämplig. Frågan om ett riksbankskontor i Borås har ju åtskilliga gånger varit före, och jag för min ringa del är övertygad om att ett sådant kontor både skulle bära sig och vara till stor nytta för affärslivet i Borås med omnejd. Jag tillåter mig påpeka vilket resultat verksamheten vid kontoren i de tvenne städer, som närmast kunna jämföras med Borås, lämnat enligt revisorernas berättelse för åren 1929 och 1930. I dessa städer, Gävle och Örebro, ha under de båda nämnda åren avdelningskontoren gett en ren vinst av över 400,000 kronor vardera. Det är inte så föraktliga summor, som staten har tagit in på dessa kontor, på samma gång som kontoren givetvis varit till fördel för folket i de båda städerna. Det finnes ingen anledning att tro, att ett kontor i Borås skulle gå sämre, när det väl kommit i gång och blivit känt av folket i orten, som fått vänja sig att gå dit med de affärer, som kunna ifrågakomma.

Reservanterna ha här yrkat bifall till motionen, men de ha därjämte yrkat,

att ett avdelningskontor skulle upprättas även i Hälsingborg. Nu vågar jag inte yrka bifall till denna reservation oförändrad, enär det i motionen aldrig varit fråga om ett avdelningskontor i Hälsingborg, och jag fruktar, att på detta yrkande icke kan ställas proposition, då det går utanför motionens ram. Jag är ledsen äver detta, ty såvitt jag vet biföll första kammaren år 1926 en motion om att ett avdelningskontor skulle inrättas även i Hälsingborg. Hade jag därför tänkt på att sammankoppla Borås och Hälsingborg, antar jag, att första kammaren vidhållit sin mening med avseende på kontoret i Hälsingborg, och då hade man ju kunnat hoppas, att Borås kommit med på samma gång.

Om upprättande av ett riksbankens avdelningskontor i Borås.
(Forts.)

Jag är alltså ledsen över att inte nu kunna framställa ett yrkande om bifall till reservationen i dess helhet, men jag skall tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till reservationen med den ändringen, att orden »och Hälsingborg» måtte utgå. Således ber jag att få yrka, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, må uppdraga åt fullmäktige i riksbanken att, så snart tiden därför kan anses vara lämplig, till bankoutskottet inkomma med utredning och förslag rörande upprättande av avdelningskontor för riksbanken i Borås.

Herr **Stendahl**: Herr talman! Jag skall med hänvisning till den av bankoutskottet givna motiveringen, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Lovén vid utlåtandet avgivna reservationen, dock med den ändring, att orden »och Hälsingborg» utelämnades.

Sedermåra gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om anvisande av ytterligare medel för omläggning av allmänna vägen Tumba—Uttaran;

nr 17, i anledning av väckt motion om pension åt förre tjänstemannen i riksbanken H. G. E. Wiechel;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1932 av understöd åt vissa f. d. poststationsföreståndare och f. d. lantbrevbärare;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsålder för vissa vid armén och flygvapnet anställda maskinister och eldare;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för svenska lärarinnornas pensionsförening till statsbidrag för viss personal; samt

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för försäkringsteknisk beräkning av statens pensionsanstalts försäkringsfond.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av förra övningsplatsen Notviken;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Tofteryds socken av Jönköpings län;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ifrågasatt dödning av inteckning i en från lägenheten Liden under kronoegendomen Bengtstorp nr 1 i Skaraborgs län försåld lägenhet; samt

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av allmänna arvsfonden tillfallna fastigheten Gransjö 1⁵ i Algutsboda socken.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om ändring i gällande föreskrifter om utseende av samfällt kyrkoråd i kyrklig samfällighet med representativt system, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckt motion angående lagstadgad begränsning av arbetstiden för viss bogserbåtspersonal m. fl., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen samt till lag om ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; och

nr 16, i anledning av väckta motioner om Sveriges anslutning till den av Nationernas förbunds församling under dess nionde ordinarie möte förordade generalakten i dess helhet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ämneslärarinnas vid allmänt läroverk rätt att för lönetur tillgodoräkna sig tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för högre lärarinneseminarier att för visst ändamål disponera terminsavgifter vid läroanstalten;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse på Kristianstads stad av den Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätten till högre allmänna läroverkets i Kristianstad byggnader;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning för småskollärarinnor, vilka varit anställda vid privatläroverkens förberedande klasser m. m.;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avgifter till de allmänna läroverkens kassor m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 27, i anledning av väckt Om ökat tullskydd för porslinsindustrien.

I en inom andra kammaren av herr *Lithander* m. fl. väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 322, hade hemställts, att nedanstående rubriker i nu gällande tulltaxa måtte givas följande ändrade lydelse:

Tulltaxe- nr	XIII B. <i>Lervaror.</i>	För 100 kg.
690	av äkta porslin	200 kr.
691	andra slag	100 »
692	i förening med annan oädel metall än järn	100 »
	andra slag:	
	av äkta porslin:	
	vita eller enfärgade:	
693	för hushållsbruk	60 »
»	andra	60 »
	två- eller flerfärgade eller förgyllda, försilvrade eller på annat likartat sätt dekorerade:	
694	för hushållsbruk	180 »
»	andra	180 »
	av fajans (oäkta porslin), härunder inbegripna krukmakargods och andra lervaror, ej särskilt nämnda: ävensom kakel och kakelugnsornament:	
	vita eller enfärgade:	
695	för hushållsbruk	30 »
»	andra	30 »
	två- eller flerfärgade eller förgyllda, försilvrade eller på annat likartat sätt dekorerade:	
696	för hushållsbruk	50 »
»	andra	50 »

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att motionen II: 322 av herr *Lithander* m. fl., om ökat tullskydd för porslinsindustrien, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid betänkandet avgiven reservation hade herrar *Johan Nilsson* i *Kristianstad*, *Jönsson* i *Slätåker*, *Lithander*, *Forsberg*, *Anderson* i *Storegården* och *Laurén* på anförda skäl inom utskottet hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 322, besluta, att gällande tulltaxa skulle från och med dag, som *Kungl. Maj:t* bestämde, i nedan angivna delar hava följande ändrade lydelse:

	Tull för 100 kg. kronor
Fajans- och porslinsvaror, ej särskilt nämnda: huvudsakligen avsedda till prydnad och ej hänförliga till nr 692:	
690. av äkta porslin	E 90: —
— — — — —	— — — — —
av andra slag:	
av äkta porslin:	
vita eller enfärgade:	
693. för hushållsbruk	N 45: —
693 ¹ / ₂ . andra	N 30: —

Om ökat tull-
skydd för
porslins-
industrien.
(Forts.)

Tull för
100 kg
kronor

	två- eller flerfärgade eller förgyllda, försilvrade eller på annat likartat sätt dekorerade:	
694.	för hushållsbruk	N 90:—
694 ¹ / ₂ .	andra	N 60:—

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Bevillningsutskottet har till övervägande haft en motion, som påyrkar ökat tullskydd för porslinsindustrin. Utskottet har icke kunnat bli övertygat om lämpligheten av att i detta avseende vidtaga några åtgärder, som skulle förbättra denna industris ställning. Vi ha inom utskottet haft en mycket ingående behandling av detta ärende, och såvitt jag kan bedöma förhållandena, torde fullt fog föreligga för att vidtaga åtgärder, även om de icke torde böra bli av så omfattande art som motionärerna föreslagit.

Det är ju givet, att i dessa tider kan man icke enbart inrikta sig på att justera tullsatserna för en viss näring, som mer än andra befinner sig i trångmål. När anledning därtill föreligger och man kommer till insikt om, att det råder abnormala förhållanden även på andra områden, måste man medverka till att söka åstadkomma en justering även beträffande dessa.

Utskottet har visserligen påpekat, att den näring, som här är i fråga, med utgångspunkt från 1913, kunnat upprätthålla sin produktion. Men samtidigt framgår också av utskottsbetänkandet, att den mycket ökade förbrukning, som kommit till stånd från 1913 och fram till nuvarande tid, helt och hållet kommit de utländska fabrikanterna till godo, medan produktionen inomlands icke kunnat ökas. Detta förhållande, säger utskottet, förtjänar givetvis uppmärksamhet, och utskottet pekar också på, att svårigheterna härleda sig därutav, att konkurrensen kommer från länder, där arbetslönerna äro väsentligt lägre än i vårt land.

I reservationen påpekas, att importen har stigit till det sjudubbla från 1913, och vidare erinras om att den andel av totalförbrukningen, som faller på den inhemska produktionen, väsentligen minskats.

Nu är förhållandet, att inom denna industri för närvarande föreligger arbetskonflikt på grund därav, att om verksamheten skall kunna hållas uppe, måste arbetslönerna pressas ned. Därvidlag råda givetvis, som vanligt, olika uppfattningar, och detta har resulterat i arbetsnedläggelse. Underhandlingar ha pågått en längre tid, men ha ännu icke kunnat leda till något resultat. Jag vet nu inte, om fabrikanterna kunna pressas till sådana medgivanden, att arbetet kan hållas i gång, men i annat fall stå vi ju här återigen inför en ökad arbetslöshet, emedan man envist fasthåller vid att icke vilja gå till en rubbning av de nuvarande tullförhållandena.

Även om man principiellt skulle vilja fasthålla vid ståndpunkten, att man bör avvakta den utredning, som pågår, så skulle ju riksdagen i detta fall, för att i någon mån freda sitt samvete, kunna se på frågan på samma sätt som när vi togo regeringens stora tullproposition i början av årets riksdag, i det man nämligen betraktade dessa varor som lyxbetonade. Det förhåller sig nämligen så, att vad som i reservationen yrkas endast gäller lyxbetonade varor, d. v. s. sådana varor, som icke äro oundgängligen nödvändiga att anskaffa av den kvalitet, som enligt reservationen skulle drabbas av tullförhöjningen.

Det förefaller mig, som om första kammaren skulle kunna visa ett sådant tillmötesgående, att den bifölle reservationen, och jag ber med dessa korta ord, herr talman, att få yrka bifall till denna.

Herr Bergman: Herr talman! Denna fråga angående tullskydd för porslinsindustrien ligger ju principiellt till på samma sätt som de flesta andra tullfrågor. Det sitter för närvarande en kommitté för utredning av dessa frågor, tillsatt 1928. Vi ha förut alltid gjort gällande, att frågor av denna beskaffenhet, där det icke föreligger alldeles speciella förhållanden som kunna karakteriseras som dumping eller dylikt, eller där det är fråga om direkt skadliga eller påtagligt lyxbetonade varor, böra, innan man tager ställning till dem, bli föremål för denna kommittés närmare utredning. Man bör alltså först avvakta resultatet av denna, och det är numera så mycket större skäl att göra det, som utredningen närmar sig sitt slut. Om jag inte är oriktigt underrättad, väntar man att bli färdig med arbetet i slutet av detta år, eller i varje fall i början av nästa.

Om ökat tullskydd för porslinsindustrien.
(Forts.)

När man står så nära den tidpunkt, då resultatet av en allsidig prövning av hela spørsmålet kan föreligga, förefaller det ej vara rätta ögonblicket att nu föregripa en sådan prövning och fatta beslut i en riktning, motsatt den vi förut följt i dylika frågor.

Nu har det sagts, att här skulle det just gälla lyxbetonade varor. Det är emellertid ingalunda endast sådana det är fråga om, utan också varor, som i mycket stor utsträckning användas i hushållet och som visst inte kunna betraktas som lyx.

Naturligtvis är det önskvärt, att man försöker uppmuntra förbrukningen av svenska varor även på detta område. Det är en modesak, förefaller det mig, att folk särskilt vill gynna japanska och tjeckoslovakiska artiklar, då man i alla fall lika väl kunde använda de svenska, vilka alls inte äro sämre.

Därför vore här det riktiga sättet att gå till väga att sätta in en kraftig propaganda för användning av svenska varor, och därvid upplysa allmänheten om nödvändigheten att under nuvarande förhållanden göra allt vad man kan för att låta den svenska industrien vinna avsättning för sina produkter med allt vad detta innebär för våra valutaförhållanden o. s. v. Däremot förefaller det icke vara lämpligt, då det ju också är många andra komplikationer, som bli en följd av ett föregripande av den pågående utredningen, att inslå på en helt annan väg än den vi hittills följt i tullhänseende.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad. Under densamma hade herr talman uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr andre vice talmannen, vilken nu jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det förevarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Johan Nilsson i Kristianstad m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad begärde votering, i anledning varav uppstades samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Johan Nilsson i Kristianstad m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Om ökat tull-
skydd för-
porslins-
industrien.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av väckta motioner om viss ändring i anvisningen till 5 § i lagen om skogsaccis, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets memorial:

nr 23, angående avskrivning av viss riksgäldskontorets fordran hos stuckatören P. Liva; och

nr 24, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor samt avdelningskontor i Malmö.

Vad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna bankoutskottets memorial nr 25, med överlämnande av redaktionskommitténs för utgivande av ett historiskt och statsvetenskapligt arbete om den svenska riksdagen berättelse över kommitténs verksamhet under år 1931.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Fröken *Hesselgren* väckte en motion, nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppfostringsbidrag åt avlidna telegrafkommisarien *Bea (Beda) Magdalena Valgrens* dotter *Marya Adalberti de Gotha Valgren*.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Interpellation
ang. pröv-
ningen av
ansökningar
om tillstånd
att med läne-
medel bestrida
kommunala
utgifter.

Herr *Sjödahl* erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Den 23 oktober förutvarande år uttalade statsrådet och chefen för finansdepartementet efter att ha rådfört sig med cheferna för social-, kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks- och handelsdepartementen till statsrådsprotokollet bl. a. följande:

»Under det för närvarande rådande ekonomiska läget, då nedgång i kommunernas skattekraft är att emotse och då man tillika med sannolikhet har att, i varje fall under en tid framåt, räkna med förhållandevis högt ränteläge, måste sträng sparsamhet i den kommunala liksom i den statliga hushållningen iakttagas. Det framstår därför som en bjudande plikt att till kommunerna rikta en allvarlig maning att söka så vitt möjligt begränsa den kommunala upplåningen och att, särskilt i fall, där kommuns ekonomi är ansträngd, i den mån så finnes kunna ske utan åsidosättande av ofrånkomliga samhälleliga för-

pliktelser, uppskjuta igångsättandet av kommunala företag, vilkas utförande erfordra anskaffandet av medel genom lån.

I anslutning härtill synes det böra bringas till kommunernas kännedom, att det i nuvarande ekonomiska läge lärer bli nödvändigt att strängare regler iakttagas vid prövningen av ansökningar om tillstånd att med lånemedel bestrida kommunala utgifter än som under senare år tillämpats och att meddelandet av tillstånd för kommunerna att upptaga lån följaktligen torde böra, så långt möjligt är, begränsas.»

Statsrådets uttalande till statsrådsprotokollet tillställdes genom länsstyrelserna rikets kommuner.

Det är givetvis intet att invända emot att statsrådet manar till sparsamhet i den kommunala förvaltningen. Men kommunerna känna nog bäst själva sina behov och kunna nog i allmänhet även själva bedöma sina ekonomiska möjligheter.

Vid upptagandet av lån erfordras Kungl. Maj:ts medverkan. Genom cirkulärskrivelsen har statsrådet dock icke angivit, hur man kan vänta att Kungl. Maj:t kommer att använda sin prövningsrätt. Det vore av värde för kommunerna att erhålla vetskap om statsrådets avsikter. Statsrådet manar till begränsning av den kommunala upplåningen. En kommun, som till en viss utsträckning med skattemedel bestritt utgifter, t. ex. för uppförande av skolhusbyggnader, vilka hittills enligt praxis kunnat bestridas genom lånemedel, kan under nuvarande kris anse det riktigare att bestrida dessa utgifter helt eller delvis med lånemedel för att därigenom undgå att hårt pressa nuvarande skattebetalare. Detta är en utvidgning av ifrågavarande kommuns praxis beträffande upplåning. Betyder statsrådets uttalande, att han vill förmå en kommun att i sådant fall även i fortsättningen beträda uttaxeringsvägen? Eller vill statsrådet rent av mana kommunerna att bestrida utgifter med skattemedel i sådana fall, då lånevägen hittills av kommunerna använts?

Det har ofta uttalats, att i arbetslöshetstider böra kommunerna — liksom staten — försöka att i den utsträckning det är dem möjligt för nödvändiga uppgifters fyllande sätta i gång med arbetskrävande företag. Det synes vara bättre att bereda arbete än att tvinga de ofrivilligt arbetslösa in i understödsköerna. En kommun kan behöva ordna en broförbindelse, en spårvägslinje, uppföra ett skolhus, ett ålderdomshem, ett folkbibliotek. Naturligtvis kan man uppskjuta dessa arbeten ett eller annat år. Men de äro nödvändiga och kunna inte utan skada uppskjutas längre tid. Nödgas man tolka statsrådets uttalande i cirkulärskrivelsen så, att statsrådet i ett sådant fall, då kommunens allmänna ekonomiska ställning är god, fastän till äventyrs skatten stigit, icke ämnar medgiva låns upptagande?

Statsrådet har uttalat, att det lärer bli nödvändigt att tillämpa strängare regler vid prövningen av kommunernas ansökningar om tillstånd att med lånemedel bestrida kommunala utgifter. Det skulle för landets kommuner vara av stort värde att känna de principer, som statsrådet torde ha uppställt för sin prövning av dessa ärenden.

Jag får därför hemställa om kammarens benägna tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande spørsmål:

Vilka regler anser sig statsrådet för närvarande böra tillämpa vid prövning av ansökningar om tillstånd att med lånemedel bestrida kommunala utgifter?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Interpellation ang. prövningen av ansökningar om tillstånd att med lånemedel bestrida kommunala utgifter.
(Forts.)

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

För den eller de tider, varunder jag såsom ledamot av delegationen till nedrustningskonferensen eller såsom ombud vid Nationernas förbunds extra förbunds församling är hindrad att vistas härstädes, anhåller jag om ledighet från riksdagsgöromålen.

Stockholm den 9 april 1932.

Hj. L. Hammar skjöld.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 7, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under rikstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för Grips holms slotts räkning av visst markområde;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en sjukhuspaviljong vid garnisonssjukhuset i Boden m. m.;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en institution för jämförande embryologi vid universitetet i Lund;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel för utförande av vissa restaureringsarbeten å Venngarns slott;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avtal med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund jämte i ämnet väckta motioner;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Mellersta Södermanlands järnväg;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt att avyttra Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 tillhöriga bankaktier; och

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva utsträckning av lånetiden för lån från fonden för rederinäringens understödjande jämte en i ämnet väckt motion;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om häradsallmänningar, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212); och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphörande av kronans rätt till storverksträd och ekar å häradsallmänningar; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion, I: 4, angående skärpt kontroll å enskild sinnessjukvård;

nr 9, i anledning av väckt motion, I: 60, om överlåtande av uppbörd av kronoskatt i stad å bankinrättning, som erhållit Kungl. Maj:ts oktroj;

nr 10, i anledning av väckt motion, I: 104, om utredning och förslag rörande preskriptionstiden för resterande kronoutskylder;

nr 11, i anledning av väckt motion, I: 190, angående tvångspensionering vid tidigare ålder än den allmänna folkpensioneringen förutsätter av motorförare i yrkesmässig trafik;

nr 12, i anledning av väckt motion, I: 180, om rätt för dubbeltaxerad person till anstånd med gäldande av det ena av de påförda skattebeloppen;

nr 13, i anledning av väckt motion, I: 58, om föreskrift rörande sandapparat å motoromnibus, avsedd för passagerartrafik;

nr 14, i anledning av väckt motion, II: 37, om rätt till fribiljetter å statens järnvägar för vissa förutvarande järnvägsbyggnadsarbetare; och

nr 15, i anledning av väckta motioner, II: 391 och II: 411, angående viss ändring i restindrivningsförordningen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.59 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 12 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 5, 6 och 8 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

På grund av nedresa denna dag till nedrustningsdelegationen i Genève får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgörömlen fr. o. m. den 10 april tillsvidare, så länge jag tages i anspråk för sagda konferensarbete.

Stockholm den 9 april 1932.

N. R. Wohlin.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 100, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen-Laholmsfallet.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 110, i anledning av väckt motion angående utredning om ändrad lydelse av 35 § i lagen om sparbanker;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1932 av understöd åt vissa f. d. poststationsföreståndare och f. d. lantbrevbärare;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsålder för vissa vid armén och flygvapnet anställda maskinister och eldare;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för svenska lärarinnornas pensionsförening till statsbidrag för viss personal;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för försäkringsteknisk beräkning av statens pensionsanstalts försäkringsfond; samt

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet fröken *Hesselgrens* motion, nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppfostringsbidrag åt avlidna telegrafkommissarien Bea (Beda) Magdalena Valgrens dotter Marya Adalberti de Gotha Valgren.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 7 och 45—54, sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 1—3 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 8—15.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren ville besluta, att bland två gånger bordlagda ärenden sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 1, 2 och 3 måtte uppföras först och statsutskottets utlåtande nr 48 sist å morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölles.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 361, av herr *Mellén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad m. m.;

nr 362, av herr *Bergman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring av läroverksorganisationen i Stockholm;

nr 363, av herr *Ström, Fredrik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring av läroverksorganisationen i Stockholm;

nr 364, av herr *Gustafson, Fritiof*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;

nr 365, av herr *Sederholm* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;

nr 366, av herrar *Gabrielsson* och *Tamm*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;

nr 367, av herr *Mellén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende m. m.;

nr 368, av herr *Lindhagen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende m. m.; samt

nr 369, av herr *Lindhagen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden m. m.

Anmäldes och bordlades jordbruksutskottets memorial nr 36, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om statens skogsutdikningsanslag.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.42 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.